

VÁMPOLITIKÁNK.

IRTA

ÉS A III. ORSZÁGOS GAZDAKONGRESSZUSON

ELŐADTA :

BAROSS KÁROLY.

BUDAPEST

A „PÁTRIA” IRODALMI VÁLLALAT KÖNYVNYOMDÁJA

1895

TARTALOM.

	Oldal
Bevezetés	5
Az általános vámtarifa.....	15
Kereskedelmi szerződéseink	20
A román szerződés	30
Az olasz és francia borvámok	34
Az őrlési engedély:	
A behozatal és kivitel	39
A kartel-malmok	42
A törvényesség	45
A vámhitel	48
A 70%.....	50
A szabad raktárak.....	51
A jogtalan tarifa kedvezményei	54
A cseh malmok mozgalma	56
A buza árak	58
A vidéki malom ipar	59
A nép kenyere	60
A vidéki malmok és a tisztihivatal	63
A mai helyzet	65
A III. országos gazdakongresszus határozatai	67

A külföldi államokkal való forgalmi viszonyaink szabályozása egyik legfontosabbja azoknak a kérdéseknek, amelyek helyes megoldásával szoros kapcsolatban van hazai gazdasági fejlődésünk.

A legkülönbözőbb szempontok teszik kívánatossá azt, hogy a külföldi forgalom és annak érvényben levő föltételei minden oldalról megfigyeltessenek; megfigyeltessenek pedig különösen nemcsak a forgalom *mérve*, a forgalom statisztikája, *pénzügyi szempontok*, hanem abban az irányban, hogy azok mily befolyást gyakorolnak a külföldi kereskedelembe nem kerülő, de a hazai termelés és fogyasztás tárgyát képező termékek és anyagok *előállítására és fogyasztására*.

A külfölddel való forgalom szabályozása, törvények és rendeletek összesége, amelyek erre vonatkoznak; az irány, mely ezeknek létrehozásánál érvényre jut, a *vámpolitikában* nyer kifejezést.

A vámpolitikához azonban, nemcsak a külföldi államokkal kötendő szerződések, a külföldi áruk és azok kezelésére vonatkozó intézkedések tartoznak, hanem ennek a vasuti *tarifapolitika* is egyik fő kiegészítő részét képezi, mert ha ez nem vezetetik, a kötött szerződésekben lerakott szellemnek megfelelőleg, általa a szerződéseknek esetleg minden előnye tönkre tehető; viszont sok fenforgó nehézség leküzdhető.

Sajnos, hogy előadásom későbbi folyamán reá kell majd mutatnom a magyar tarifapolitika több olyan intézkedésére, amelyek Magyarország fennálló kereskedelmi szerződésében foglalt ugyis minimális előnyöket nemcsak a nullára redukálják, hanem hátrányunkra fordítják.

A vasuti tarifaügyeknek, a *vámpolitika lényegét* érintő eme befolyása, eddig törvényhozásunkban teljesen figyelmen

kivül hagyatott és csak ennek tudható be az, hogy míg a külföldi államokkal kötendő szerződések, azok változásai a *törvényhozás* hatáskörébe vannak utalva, addig a vámpolitikának hasonlóan *fontos tényezője, a tarifaiügyekkel,* nem foglalkozott a parlament.

Ezekben az ügyekben, az intézkedés tisztán az *időközi kormányok* hatalmi körébe utaltatván, minden törvényhozási ellenőrzés nélkül való kezelésük nem egyszer szolgált a fennálló kereskedelmi szerződések határozatainak megkerülése, eredményeinek gyengítésére.

Mivel azonban vasuti tarifapolitikánk törvényhozási ellenőrzése tekintetében, a gazda-kongresszus külön tárgyan foglalkozik, e pontnál hosszabb ideig nem időzöm, de a *tarifaiügyeknek* a *vámpolitikára* gyakorolt fontos, nem ritkán döntő befolyására szükségesnek láttam rámutatni, mielőtt tárgyam lényegére térnék át.

Vámpolitikánk rövid ismertetése és bírálata előtt vázolni kell a nézőpontokat, amelyek előadásomban vezetnek.

Előre kell bocsájtanom, hogy nem futok jelszavak után. Gazdasági életünk ez alapvető fogalmaiban, nem lehet előttünk sem egyik sem másik gazdaság-politikai iskolának tana a föltétlen irányadó, hisz ez iskolák mind külföldről származnak és jönnek be hozzánk. Az elméletek legnagyobb része az igaz, hogy a gyakorlatból van levonva. De ép ez a gyakorlat, ép ez a tapasztalat mind nem a *magyar viszonyokon* épült fel.

Tisztelt kongresszus! Mivel egész előadásomban a magyar specziális viszonyok figyelemmel kísérése leendő az irányadó, talán sok olyant fogok mondani, ami az általánosan hangoztatott jelszavakkal nem egészen egybehangzó, sőt velük talán ellentézik is; lehet, hogy egy és más dologban tévedni is fogok, de hiszen azért jöttünk össze, hogy megvitassuk vitális kérdéseinket és én csak hálával veszem, ha a tisztelt felszólalók hozzá fognak járulni az eszmék tisztázásához és meggyőző érveikkel esetleg mai hitem korrektívumához.

Nem tartozom a ma hangoztatott, külföldön keletkezett gazdaságpolitikai iskolák egyikéhez sem.

Mert hiszen lehet, hogy az angol, a francia, a német földön bevált, hasznot hozott egy bizonyos irány az országnak s az ország lakói többségének, míg ugyanazon irány halált

hozó lehet a magyarra, a magyarnak az európai nemzetek között elfoglalt úgy politikailag, mint gazdaságilag speciális helyzeténél fogva.

Példának csak egyet emelek ki. Honnét származott a a merkantil-politika? Angliából. Ott vindikálva van. Hiszen ez a szigetbirodalom uralja a világkereskedelmet, 10-szer sőt 20-szor nagyobb gyarmatai vannak, mint maga az anyaország és e gyarmatok természeti kincsekben gazdagabbak sokkal Britannia földjénél.

Hogy a merkantilpolitika hasznára volt az angolnak; hogy a szabad kereskedelem szaporította millióit az angol kereskedő népnek; hogy a britteknél megtermett a *szabad kereskedelem* tana, az természetes. Hiszen India egyedül is már magában véve méltó volt arra, hogy minél tökéletesebb kizsákmányolására irányuló egy külön *gazdaságpolitikai rendszer* legyen uralkodóvá az anyaországban, amelynek haszna annál nagyobb volt, minél *több* államot uralt ez az elmélet, mert minden új állam, mely meghódolt a szabad kereskedelmi politikának, az angol tengeri lobogóknak is minél sűrűbb és minél távolabbi forgalmát is jelentette.

A merkantilizmus a „*beati prossidentes*”-eknek tana; a mozgó tőke uralma; a pénzgazdálkodásnak lehető nagy térre kiterjesztése; a pénz uralmának érvényre juttatása a népesség gazdasági életének minden részébe: az angoloknak Indiával szemben hasznos tana volt. Következményeiben . . . ledöntése minden vámsorompónak; a közlekedés óriási megkönnyítésével, a föld tulsó oldalán termett kenyérre bazirozott ekzisztenciák összezsúfolása, az egyes nagyipari góczpontokban; amely ipari góczpontok viszont szükségleteket állítanak elő, a föld másik oldalán lakó kenyértermelők részére.

A fél földgömb által elválasztott, de gazdasági életük mesterséges irányítása által mégis egymásra utalt embermilliók szükségleteinek kielégítése pedig mind-mind pénzre váltva, a boldog közvetítőknak hozta meg hasznát.

Hogy ez a politika kire lehet csak üdvös, megkapjuk rá a feleletet, ha figyelemre méltatjuk India lakóinak folyton gazdasági válsaggal küzdő népét, viszont Anglia gazdáit, akiknek gunyhói legalább is oly nagy számmal dűledeznek romba, mint amily mennyiségben épülnek a merkantilisták palotái.

S hogy a merkantilizmus még szülőországa Angliában is mily eredményeket ért el, mutatja a dúsgazdag nép tőszomszédja a skót gazdalakosság; s hogy mily alapokon szervezi a népesség élelmezését, illusztrálja egy tavalyi hiteles jelentés, amely kimutatta, hogy Angliában beáll a szükség, ha a hajók 48 óráig új élelmet nem hoznak.

De azért merkantilpolitika Angliát nagygyá és gazdaggá tette — — mert volt Indiája, amelynek a kihasználására azt a gazdasági rendszert sikerrel követhette.

Németországban már megszülte ez a politika szomoru következményeit, hasonlóképp Franciaországban is. Ebben a két birodalomban azonban nem éreztette oly rohamosan romboló hatását, mert hiszen ezeknek is, nem ugyan egy India képeiben, de kisebb mértékben meg van a maguk idegen területük, amelyeknek hivatása az anyaországnak szolgáltatni be kincseit.

Franciaország azonban soha sem állott hosszabb ideig teljesen a merkantilizmus szolgálatában; Németországban pedig bár *Bismarck*, ennek a rendszernek az erélyes üldözője meg is bukott, de bukása óta is olyan erős ellenmozgalom támadt, hogy idő kérdése csak, mikor sikerül a német merkantilizmust is végre romba dönteni.

Nézzük most hazánkat? Nekünk nincsen Indiánk, nincsenek gyarmataink; földrajzi fekvésünk nem engedhet oly kereskedelmet kifejleszteni, amiből a lakosságnak csak messziről számot tevő része is hasznot huzhatna.

Ha tehát minálunk a merkantil politika jut érvényre, az nem az egész nemzetnek, hanem csak egyes nagyon elszigetelt osztályoknak lehet a haszna, a többi népesség rovására. Ez az elszigetelt osztály a mozgó tőke boldog ura, amely megtalálta a maga Indiáját, — Magyarország 11 millió földmivelő népében.

És ez a kiváltságos osztály rohamosan gyarapodik is. Rövid 3 évtized alatt mozgóvá tette az ingatlan nemzeti vagyont; s millióit összehalmozta bankjai és székvárosának palotáiba. — A magyar földnek, a magyar földmivelő népnek csak a bankok és takarékpénztáraknál levő betáblázott terhei kitesznek közel 1000 millió forintot, pedig ez még a csekélyebb rész, több mint ugyanannyi a magán- és váltó-tartozás.

Ha ennek az óriási tehernek, amely még 35 év előtt nem volt csak 102 millió, a kamatait vesszük, ha ehhez hozzáadjuk a magyar föld mai körülbelül 61 millió frt évi adóját, több az évi terhünk mint *az egész ország kataszteri tiszta jövedelme.*

A rohamosan közeledő gazdasági tönknek kellenek-e ennél bizonyítóbb számai, ha ugyan itt, ahol gazdákhoz szólunk, kell ezt a tönköt bizonyítaniuk.

Ide jutott az ország gazdasági helyzete, a sajnos napról-napra tért hódító és vámügyeinkben is érvényre jutott, csak egyes kiváltságos osztályok érdekeit szolgáló merkantil politika következtében.

A mezőgazdasági népesség tönkremenetelével, rohamosan következnek be nálunk Magyarországon is mindazok a gazdasági betegségek, amelyeket a külföld is már nap-nap után szomorubban észlel, mint ennek a gazdasági iránynak az átkos következményeit.

A vidék depopulációja; a városi proletáriátus szaporodása; a kisipar tönkremenetele és e helyett napról-napra a rohamosan növekedő, minden állami kedvezményben részesülő nagyipar és azoknak a százezereknek a száma, a kik kisközművelő, házzal és telekkel bíró zsellérből váltak a nagy gyárak vazal-usaivá.

Nagyipar. Ennél a fogalomnál kissé meg kell állanunk, tisztelt kongresszus! A mai merkantil politikának egyik eszlóka jelszava, amely oly sok ferdeségnek hangzatos takarója, az, hogy *„Teremtsünk magyar ipart.”*

Ki ne óhajtáná azt. De a jelszavak politikája gombamódra teremti meg ezen a téren is a visszaéléseket.

Iparunk, amely valódi nemzeti szükségletet elégítene ki, — amely pótolná, a legértékesebb és ma külföldről hozott ipari cikkeknek, nincsen. De e helyett van a ma már, nem állami *kedvezménynek*, hanem *előjognak* nevezhető, tengernyi kivételekben részesülő olyan központosított nagyiparunk, amely tönkre teszi a vidéki kis ipart; amely monopoliumot gyakorol legfontosabb termelési ágaink felett; amely adót vet a nemzeti fogyasztásra; és nem ritkán élvez időleges boldogulásáért oly kedvezményeket, amelyek virágzó termelési ágaknak ássák meg sirját.

Hogy többet ne említsek tisztelt kongresszus, ott van malomiparunk. Ki volna az, aki a magyar malomiparnak, ha meg-

marad természetes korlátai között, ellene szólalna fel? Ki volna az, aki el nem ismerné áldásos, közhasznú működését?

Mig ma, mintahogy majd szerencsés leszek ezzel a kérdéssel bővebben foglalkozni, a nagymalomipar igaztalan *előjogokat* gyakorol a kismalmok felett; óriási szállítási kedvezményekben részesül a magyar gabonatermelés rovására; uralja és kedve szerint befolyásolja a gabonapiacot; és tendenciája monopolizálni a buza- és kenyérliszt-árakat, amely tendenciája csak az idei tavasszal is óriási tőkével rendelkező, kartel-törékvésekben nyert kifejezést.

Ott van cukoriparunk. Mesterségesen, óriási állami kedvezmények, a közgazdasági alap milliónyi tőkéjének egyoldalú felhasználásával megteremtettük rövid egypár év alatt, *nagyipar* alakjában. A helyett, hogy több kisebb, esetleg szövetkezeti alapon alakuló gyárak létesültek volna, mint a földből nőttek ki a nagy ipartelepek. Ezek azután kartelt kötöttek répaárra, répaterületre, cukorra. És ma? Az óriási alapítások ötödik esztendejében, amikor a répatermelésre berendezkedett gazdák alig kezdték befektetéseiket amortizálni, beüt a cukor-krach. Sok a cukor, és a refrain: le kell szállítani a répaárakat. A cukorgyáraknak magasak a répaárak, épp úgy mint a malmoknak a buzaárak.

A cukorgyárak kartelra léptek a belfogyasztás tárgyát képező cukorra és a kivitelnél szenvedett kárait pótolják a *hazai fogyasztás magasabban tartott áraiban*.

Épp úgy mint a malmok, amelyek olcsón adják külföldre a lisztet, a *tápértékében legbecsesebb* finom lisztet, és az ez uton szenvedett veszteségeiket pótolják az ország népességének aránylag *magasabban tartott kenyérliszt-áraiban*.

Mind a két iparnál pedig a nagy adót a *kivitel érdekében* fizetjük meg.

A Románia, Szerbia, Oroszországgal kötött kereskedelmi szerződéseinkben óriási engedményeinket a nevezett államoknak, különösen a cukorkivitel érdekeit hangsúlyozva adtuk; ez volt indító oka az amerikai sertéshus-behozatal eltiltása felfüggesztésénél is. A magyar malomipar érdekében pedig nyílt és világos törvényeinkkel ellenkezőleg kijátszatjuk vámtételeinket és a kikötött csekély vámoknak is elkerülésével, díjtalanul engedjük előzönlenni a keleti államok buzájával piacainkat.

Egy tévhit uralja egész gazdasági rendszerünket, és ez az, hogy nagyipari cikkeknek *külföldre való kivitelével* emelkedhetik csak gazdasági életünk, rendezhetők fináncziánk.

Pedig ez alapján véve téves felfogás, mely mint az elhibázott gazdasági rendszer büntetése, napról-napra rettentőbben sújtja már a külföld nagy ipari államait és épp úgy visszahat az már Magyarországon is annál az egypár iparágnál, amelyet mesterségesen, az állami támogatás és gyámkodás minden eszközének felhasználásával, nem ritkán más virágzó termelési ágak rovására, a *természetes határokon túl* fejlesztettünk.

Az a természetes határ pedig a *hazai fogyasztás*.

Mert a legelmaradottabb államoknak is mai rohamos ipari fejlődésével szemben, csak a *legspezialisabb* ipari cikkeknel sikerülhet az, hogy egy nagyipar, a mely termékének értékesítő piacait a külföldön bírja, visszaesés nélkül, rázkódtatások, bukások nélkül, hosszabb ideig fentarthassa magát, és mint a nemzet egy tekintélyes részének életetadó foglalkozás, szerepelhessen.

Az ilyen nagyiparba milliónyi tőkétet fektetünk be; óriási mezőgazdasági beruházások eszközöltetnek a részére szükséges nyerstermények előállíthatása czéljából és ezrei a munkásoknak alapítanak ekzisztenciát füstölgő kéményei körül.

És nem kell hozzá más, csak egy politikai fordulat; a ma jó piacot képező gazdaságilag elmaradt államnak csak egy lépése az ipari haladás terén és az áldozatok árán nagygyá nevelt, de csak kivitelre dolgozó nagyipar, a nélkül, hogy a kormányzatnak, a nemzetnek módjában volna egy lépést is tenni megmentésére — összeomlik.

Akkor azután jönnek a mentő kísérletek.

Óriási tarifakedvezmények; nagy áldozatok a kereskedelmi szerződésekből; kiviteli premiumok, és ez mind mind a hazai fogyasztás és termelés rovására; egyedül csak a külföld hasznára, a mely így olesóbban kapja a magyar czukrot, a magyar lisztet mint a hazai fogyasztó.

Mindezen mentési kísérlet azonban csak egy-egy injekció a haldoklónak, a melynél a hatás noha bár kissé késleltetve, de következményeiben annál rettenetesebben előbb-utóbb biztosan beáll.

Mert most már a válságba jött nagyiparral nemesak a milliónyi értékek mennek tönkre, de kenyerét veszti az embe-

reknek nagy sokasága is, a kiket akkor már nem tud eltartani az ipari érdekeknek feláldozott, elgyengített nyerstermelés.

A nyugot művelt nagyipari államaiban már folyik ez a veszedelmes proceszszus, s a figyelmes kutató előtt mint első jelentkezik a *szocziálizmus és anarchia okául*.

Ez az én felfogásom tisztelt kongresszus a nagyipar politikájáról.

De nem szeretném ha félreértenének. Nem maga az ipar ellen szólok én, sőt örömmel üdvözlöm a magyar ipar minden lépését, amelylyel szükségletünket fokozottabb mértékben állíthatjuk elő idehaza s nem kell nyersterményeinket olesón vinni ki, hogy azokat mint feldolgozott cikket hozzuk méregdrágán vissza.

De bűnnek tartom, nyerstermelésünket dobni oda áldozatul olyan ipari vállalatokért, amelyek már nem a hazai szükségletet elégítik ki, hanem idegen piacokra fektetve létüket, nem ritkán idegen anyagot is dolgoznak fel.

Ha az ilyen ipar önmagától fejlődik, nem kifogásoljuk, de vétek áldozatul hozni érte oly termelési ágakat, a melyek életnedvüket a nemzeti erőből szívják.

Az olyan politika, mely ilyen nagy ipart teremt, momentán hasznot adhat művelőinek, lehet, hogy egyeseknek vagyónát szaporítja, de nem teljesít nemzeti hivatást, sőt mint kifejteni szerencsés voltam, a legtöbbször gazdasági katasztrófákra vezet.

Ebből a szempontból ítélem én meg az iparnak adott kedvezményeket *vámpolitikánkban* is.

Egy másik momentum, amire reá kell mutatnom az, hogy csak nagy óvatossággal vonom le konzekvenciáimat a statisztika kimutatásaiból, különösen amikor azok az egyes cikkek kivitele és behozatalánál azok *értékét állítják egymással szembe*.

Mert lehetnek egyes produktumok, amelyeknek kivitele nagy értékekben szerepel a forgalmi kimutatásokban, daczára annak, hogy tulajdonképpen csak egy igen szűk érdekkört, nem ritkán csak egyes embereket érintenek. Viszont lehetnek *behozatali cikkek* csekélyebb értékben, a melyek a munkás, kisiparos és kistermelő népesség százezrének kenyerét befolyásolják, és így nagyobb fontossággal bírnak nemzetünkre, mint a szűkkörnek hasznait képező milliónyi kivitel.

Csak egynéhány példát említek fel. Nem-e helytelen érve volt kormányunknak az orosz kereskedelmi szerződések megkötésénél az orosz gabona-, ló- stb. behozatalnak adott engedményekkel szemben, amelyek az *egész nemzetet érdeklik*, az államvasutak cséplőgép-kivitelére hivatkozni?

Hasonlókép nem-e helytelen érv az, amikor a francia borok kedvezményes behozatalának kérdésénél azzal állanak elő, hogy az esetleges francia retorziók *dongakivitelünket* fogják veszélyeztetni.

Lehet-e Magyarországon kiviteli iparczikk, a melynek nyeresége, felér azzal a nemzeti veszteséggel, *ha a buza ára csak 10 krral esik*.

Igaz, hogy hordódongát milliónyi értékben viszünk ki az is, hogy egy pár nagyvállalkozó és uradalom s néhány száz vagy legfeljebb ezer munkás megérezné a dongakivitel csökkenését; de jöhet-e ezeknek érdekük számításba azzal a veszélylyel, ami ugyis hanyatló szőlőtermelésünket, annak százezrekre menő munkását és kisbirtokosát érné akkor, hogyha a borértékesítésnek egy újabb, az eddigieknél sokkal veszedelmesebb versenytársát eresztenénk a haza határai közé.

Akkor tehát, a mikor én kiviteli és behozatali forgalmunk egyes tételeit vizsgálom, első sorban nem a kimutatott értékek millióit veszem figyelembe, hanem azoknak a *néprétegeknek* a nagyságát, amelyek az illető cikkek által érintve vannak.

Végül még egy dologra kell kiterjeszkednem akkor, amikor vámügyeink összeségét veszem *bonezkés* alá. Ez a mi vámpolitikánk alapja, *egyezségünk Ausztriával*.

Megemlítem, mert a keret nem volna tökéletes nélküle, de itt a kérdés részleteibe nem bocsátkozom. Nem pedig két okból.

Az egyik az, hogy én azt a kérdést, a mai stádiumában annyira megoldottnak tartom, hogy a *szorosan vett vámpolitika* szempontjából, az alsó-ausztriai *jogtalanul szedett gabonarámoktól* eltekintve, a jövő évben megújítandó egyezségben nem igen látok a mai állapotokhoz képest változtatni valót.

Az ujonnan kötött egyezségnek azonban mindenesetre megállapodásokra kell vezetnie, *tarifális szempontokból*, mert ebben az irányban ma Ausztria velünk szemben obligóban nem lévén, nem egyszer intézi úgy dolgait, hogy a külföldi

nyerstermények kelnek az osztrák tartományokban, a magyar nyersterményekkel jogtalan és a kiegyezés szellemének nem megfelelő versenyre.

A legközelebb meginduló tárgyalásokat azonban okvetlenül fel kell majd használni, egyes égető közös kérdések megoldására. Ilyenek az *örlési engedély; a borhamisítás kérdése és a cukor, szesz és söradó rendezése.*

Meggyőződésemm különben az, hogy az osztrák örökös tartományok és Magyarország gazdasági helyzete olyan, hogy nagyon is megtűri a közös viszonyt, *ha a kölcsönösség elve minden irányban helyesen interpretáltatik.* A mint azonban lehetne jó kereskedelmi és vámpolitikánk a közös vámterület fentartásával, épp úgy lehetne ez gazdasági életünknek bizonyos, de még okvetlen *hosszu időt igénylő fejlődését feltételezve,* külön vámterület mellett is. A Magyarországot ma uraló gazdasági rendszer mellett azonban bizonyos, hogy külön vámterület esetében rosszabb kereskedelmi helyzetünk, volna mint ma, amikor nem ritkán a Magyarországból jövő ultramerkantilista törekvéseket, az osztrákok mérsékeltek és mérsékelik.

Akkor tehát, amikor e helyen vámügyeinket és vámpolitikánkat tárgyaljuk, a kérdésnek ezt a részét bátran hagyhatjuk nyílt kérdésnek, de törekvésünk igenis hasson oda, hogy vámpolitikánk irányításával úgy a magyar hazában, mint az osztrák tartományokban az *igazi* mezőgazdasági és ipari termelés, a fogyasztás, és így az ország egész népességének érdekében folytatott törekvések jussanak, szemben a merkantilista elvekkel érvényre.

Ezeket tartottam t. kongresszus szükségesnek elmondani, mintegy körvonalozva a vezéreszméket, amelyek engem akkor vezetnek, amikor a mai állapotok konzekvenciájakép levonom majd határozati javaslataimat.

Az általános vámtariffa.

Minden nemzetnek, jobban mondva minden vámterületnek megvannak a maga vámtarifái, amelyeket az illető törvényhozás, mint általánosan követendő direktivákat állít fel.

Ezek a tarifák képezik az alapot, melyen azután a kereskedelmi szerződések köttenek, és amelyek a különböző tárgyalásoknál alku tárgyát képezik. Míg a szerződésben nem álló államokkal szemben, vámháboru esetét kivéve, amikor az általános vámtarifa rendesen felemeltetik, ez az irányadó; addig igen természetes, hogy az összes szerződések az általános vámtarifa alapján kötötven meg, abból engedni igen, de azt felemelni a szerződéses államokkal szemben nem lehet."

Az általános vámtariffában vannak tehát lerakva az alapelvek, amelyek szerint egész vámpolitikánk alakul és, ezt kell tekintenünk összes, a vámügyekbe vágó törekvéseink góczpontjának.

Az általános vámtarifa nálunk utóljára az 1887 : XXV. t. cz.-ben állapított meg, illetve szabályoztatott; az 1882-ik évi XVI. t.-cz. módosításával. Az 1887-iki tételek még ma is érvényesek.

Alább bátor leszek e tarifa tételeit is bírálat alá venni és más nemzetekével összehasonlítani. Mielőtt azonban a dolgok mérlegelésébe mennék, ki kell jelentenem, *hogy a ma fennálló vámtarifa sem Magyarországnak, sem Ausztriának gazdasági érdekeit nem elégíti ki, nem, mert általuk sem a magyar nyers-termelési, sem az osztrák ipari érdekeket megvédve nem látjuk.*

Reánk magyarokra pedig káraiban kiszámíthatatlan mulasztás követtetett el akkor, amikor a hosszú időre megkötött kereskedelmi szerződések létrejötte előtt nem emeltük fel az általános vámtarifát annyira, hogy az legalább a nyugati államok, különösen pedig Németország vámtételeivel lépést tartott volna.

A német vámtételek legtöbbje ugyanis magasabb mint a mi általános vámtarifánk. Mi ennek reánk nézve szomorú következménye? Az, hogy a mi kelet felé alacsonyabb tarifánk mellett beözönlenek hozzánk a keleti államok nyersterményei, azok idebenn adás-vétel, feldolgozás és fogyasztás tárgyát képezik, és nemcsak esetleges továbbvitelüknél, de különösen azért, hogy hazai termékeket szorítanak ki a magasabb vámtételek alá, nyomják árainkat és piacszainkat.

Ez a különbség a mi és a nyugati államok tarifái között, óriási befolyást gyakorol összes termésünk értékesítésére.

Minden esetre érdekes tanúságot nyújt, ha a különböző államok általános tarifáját szembeállítjuk egymással.

Legelőször is nézzük a mezőgazdasági nyersterményeket.

A buza általános vámtarifája monarchiánkban 1 frt 50 kr; — kivéve tehát Oroszországot és Romániát, a nyugat-európai államok valamennyi tarifájánál kisebb.

Németország 2 frt 50 krt, Franciaország és Olaszország pedig 2 frtot szednek a búzáért.

Nálunk a tengeri tarifája 50 kr, az árpáé és zabé pedig 75 kr. Ez a tarifa is tehát hasonlóképp kisebb, mint a nyugat-európai államok tarifája, kivéve Olaszországot, amely 46 krnyi vámot vesz a tengeri és árpa után, de a zabot már 1 forint 60 krjával fizetteti.

Vámpolitikánk legnagyobb hibájának csirája tehát már magában benn fekszik általános vámtarifánkban, amely a *gabonabehozatalokra* kisebb tételeket állapított meg, dacára annak, hogy nyugat felé a nagyobb tételek elzárják utunkat.

Az állatvámok tekintetében pedig — noha azoknak a szarvasmarhákra eső tételei a Németország által követelt váموkkal azonosak, hasonló helyzetben vagyunk különösen Franciaországgal szemben, a melynek vámjá minden állatnemnél magasabb a miénknél, míg mi, különösen Szerbiával szemben lényeges kedvezményeknek is adtunk helyet.

Amint nem fordítunk gondot fő mezőgazdasági czikkeinkre, annál kevésbbé figyelünk azokra a termelési ágakra, amelyek különösen a mai mezőgazdasági válság közepette, a leginkább nyomott kistermelő által volnának, kellő védelem esetében, jövedelmezően felkarolhatók.

Nem ismeretlen a t. kongresszus előtt az az óriási haszon,

amelyet népünknek okszerű kezelés mellett pl. a baromfi-tenyésztés nyújt, amelynek sikeres üzését Magyarországon leg-élénkebben mutatja baromfi- és tojáskivitelünk már-már sok millió forintba rugó összege, mely évről-évre emelkedik. De ennél a cikkknél is mit találunk? Azt, hogy míg mi baromfi-termelésünket a behozatal ellen alig védjük 6 frttal, addig Németország 15, Franciaország 8, Románia pedig 16 frtot szed a bevívó államtól.

Tojáskivitelünk elé Németország ugyan a mienkkel hasonló vámot állított fel, de ott van Franciaországnak a mi 1 frt 50 krajczárunkkal szemben, 4 forintos vámtétele.

Egy másik, a kistermelőre nézve fontos kiviteli cikkünk a méz, amely elé a mi 6 frtos vámtételünkkel szemben Német-, Franciaország és Romániának 10, Oroszországnak 12 frtos tétele áll.

Ami pedig bortermelésünket illeti, azt sem védjük 40 frtos vámmal, mint azt Oroszország, Románia teszi, de még az általános vámtarifánkban levő 20 frtos tételünket is tökéletesen tönkretették az Olaszországnak adott szerződéses kedvezmények.

Állattenyésztésünkre az élő állat-behozattal, ha nem is egyenlő, de minden esetre említésre méltóan fontos a *hus* behozatala is, aminél a mi kelet felé érvényes 6 frtos tételünkkel szemben a nyugat 10 forintos vámot állított fel. Ott vannak azután tejtermékeink s ezek közül különösen a *sajt*. Ez iránt ugyan a vámtarifában meg van a 20 frtos tétel, noha ez Románia 30 és Oroszország 60 frtjával szemben elenyésző csekélység; de ha ennek a szintén, a kis termelésre fontos gazdasági iparágnak a fejlesztését ez a 20 frtos vám a haza határai között lehetővé tette volna is, tönkretette ezt is Olaszország és Svájccezal kötött szerződésünk.

A mezőgazdasági nyerstermények tekintetében tehát úgy a gabona, mint az élő állat és állati termékekre nézve az általános vámtarifa nem elégithet ki bennünket; nem elégithet ki pedig azért, mert kelet felé nem nyújtja azt a védelmet, aminő akadályokkal nekünk nyugati kivitelünknel meg kell küzdenünk.

De nézzük, hogyan szolgálja általános vámtarifánk az ipar érdekeit?

Ipar tekintetében a helyzet megfordítva figyelendő meg.

Helyes politika az volna, hogy amint mi a nyugati államoknak kedvezményeket adunk, kelet felé az ipari cikkek részére hasonló kedvezményeket eszközöljünk ki. És e helyett a legtöbb ipari cikkeknel mit találunk? Azt, hogy azok monarchiánkba a nyugati államokból *olesó tarifa mellett jönnek be*, míg a keleti államok: Románia és Oroszország velünk szemben megtartották magas védvámjaikat. Így, ha különösen Magyarországra fontos szövőipart nézzük, azt fogjuk találni, hogy különösen a vámtételeknek az a része, amely hazai fonalterményeink termelését és feldolgozását segitené elő, sokkal jobban van megróva vámokkal, mint ahogy azt mi a nyugat felé védelmezzük. Sőt átlagban felvehetjük, hogy a durvább árak 3—4-szeres, a finomabbak pedig a mieinknél kétszeresen nagyobb vámmal vannak kelet felé terhelve.

Hasonlóképp vagyunk a szövőiparnak azzal a részével is, amely gyapjút dolgozik fel.

Nevezetesen, míg mihozzánk a nyers gyapju-fonál 8—20 frtig jöhet csak be, addig Oroszország 90—120-ig, Románia pedig 24—40 frtig vámolja el ugyanazt az árut.

A szöveteknél pedig, míg nálunk a legkisebb tétel 12 frt, addig Oroszország 216, Románia pedig 32 frtot fizettet.

Ott van a gyapot és jutta anyagot feldolgozó szövőipar, mely Romániában körülbelül oly vámokkal küzd, mint a minőkkel mi védekezünk a nyugati külföld ellen, Oroszország azonban e téren is megtartotta legmagasabb vámjait iparunkkal szemben.

Papiriparunk hasonlóképp ki van szolgáltatva a nyugati inváziónak, míg másfelől kelet felé Oroszország és Romániának, nem ritkán háromszoros vámtételei sujtanak bennünket.

Bőriparunk még a papiriparnál is rosszabbul áll. Hasonlóképp szólhatunk a vas- és faipar tekintetében is, melyeknél csak a keleti államok által nem nélkülözhető anyagok és eszközökre adtak némi kedvezményt.

Ha most t. kongresszus, átnézzük és a mienkkel szembeállítjuk az összes európai államok általános vámtarifáját, azt fogjuk tapasztalni, hogy azok mindegyike keresztülvitte nemzeti termelésének — legyen az mezőgazdasági vagy ipari, — védelmét; kifejezésre juttatta érdekeinek képviselőjét. Csak az

osztrák-magyar általános vámtarifában keresünk hiába rendszert, hiába bizonyos vezérfonalat, mert az csupán csak az ötletszerűségnek viselhetné jellegét, nem akarván a rendszertelenséget oly mérvű politikai gyengeségnek betudni, amely még a kis Szerbia-, vagy Romániával szemben sem birt érvényesülni, annál kevésbé oly nagy hatalmasságokkal szemben, mint Német- és Oroszország.

Már általános vámtarifánk megállapításánál szembeszökőleg észlelhettük azt, hogy itt sem a nyerstermelés, sem az ipar érdekei nem nyertek kielégítést, legalább azé az iparé nem, amelyik az általános népesség szempontjából úgy az általa feldolgozott nyerstermények, mint az általa foglalkoztatott népességnek számát tekintve, figyelmet érdemel. Ez a vámtarifa csak a merkantilistáknak lehet érdeke, csak a monarchia azon osztályának, amely minden áron üzletet akar kötni, eltekintve attól, hogy azzal bénítja-e, vagy nem; előreviszi-e vagy sem a nemzeti termelést, s még kevésbé fektet súlyt arra, hogy hogyan elégíti ki a nemzeti fogyasztást.

Általános vámtarifánk rendszertelensége és bizonytalansága pedig még inkább fokozódott és jutott érvényre megkötött kereskedelmi szerződéseinkben, amelyekről azonban alább lesznek szerencsés szólni.

Kereskedelmi szerződéseink.

Azok a törekvések, a melyek már hosszú ideje irányulnak oda, hogy a külföldi államokkal való gazdasági forgalmunk állandó szerződésekkel szabályoztassék, 1891-ben vezettek, — sajnos a Magyar mezőgazdaságra, sőt az egész Monarchiára éppen nem haszonnal, — eredményre. Akkor kötött meg ugyanis a német-, olasz-, svájci- és belgiumi-szerződés; a melyeket nemsokára követett Oroszországgal és Romániával való egyezségünk.

Az első 5 állammal nagyon hosszú időre, 12 évre szerződünk; Romániával azonban egyezségünk csak egy évi felmondásra szól, s mivel Franciaországgal is van egy 1884-ik évben 6 hónapi felmondással kötött szerződésünk, elmondhatjuk, hogy az összes számottevő európai nemzetekkel ma szerződéses viszonyban állunk.

Vizsgáljuk már most a szerződéses állapotnak eredményeit. És itt azokat a szempontokat követem, a melyeket előadásom bevezetésében körvonalozni szerencsés voltam, de nem térek ki azonban azoknak az érveknek a mérlegelése elől sem, a melyeket különösen a merkantilista tábor szokott velünk szemben hangsúlyozni.

Az ő szemükben nagyon természetes, hogy az üzlet szaporodása, a forgalom emelkedése a fő. És az kétségtelen, hogy a vámszerződések megkötése óta az Osztr.-Magy.-Monarchia kereskedelmi forgalma nagyobbodott. Nevezetesen míg a kivitel és behozatali forgalom összege 1890-ben nem tett ki többet csak 1382 milliót, addig 1894-ben már 1521 millióra emelkedett, tehát a behozatalnak és kivitelnek összege együttesen szaporodott körülbelül 140 millió frt értékkel.

Ha azonban ezt az üzleti szaporulatot közelebbről vizsgáljuk, ezek alatt a számok alatt monarchiánknak, kereske-

delmi mérlegére vonatkozólag, meglehetősen szomorú képei tárul elénk.

Mig ugyanis 1890-ik évben kivitelünk 160 millió frttal haladta fölül a behozatalt, vagyis az összes külföldről való forgalmunk 160 millió frt plusszal záródott; addig az a plusz 1892-ben leesett 100 millióra, majd a múlt 1894-ik esztendőben 87 millióra, a mely összeg is csak a direkt forgalomra vonatkozik, amelybe nincsenek beleszámítva azok a milliányi értékek, a melyek az őrlési forgalommal való visszaélések révén kerültek nyers termények alakjában hazánk és az osztrák tartományokba.

Én éppen nem tartozom azok közé, a kik a külfölddel való forgalmunkat pusztán csak a kereskedelem mérlege szempontjából bírálják el, de szemben ezzel az óriásilag kedvezőtlenül alakuló helyzettel, még sem titkolhatom el megdöbbenésemet és okvetlenül gondolkozóba kell esnem a felett, hogy vajjon kereskedelmi mérlegünknek ily rohamos esökkenése a monarkhiának külforgalmát rövid idő alatt nem-e fogja passzívva tenni, a mire az eddigi jelek után majdnem biztosan következethetünk, és hogy egy ilyen milliókra menő passzív forgalom, mily befolyást gyakorol pénzügyeinkre; mennyire érinti különösen azokat a törekvéseket, a melyek az aranyérték behozatalára vonatkoznak.

Ezt most részletesen fejtegetni nem tarthatom feladatombnak, de e szempontokra legalább reá mutatni mégis kötelességemnek ismertem.

A kereskedelmi szerződéseknek az összmonarkhiára való való hátrányos voltát tehát még azok sem tagadhatják, a kik egy állammal kötött egyezségnek hasznos vagy nem hasznos voltára egyszerűen a forgalmi mérleg passzív vagy aktív állapotából következtetnek. Hogy a helyzetet azokból a szempontokból is feltárhassam, a melyeket a kereskedelmi szerződések elbírálásánál nemcsak én, de bárki is irányadóknak vehet: két irányban kell kiterjesztenem vizsgálódásaimat.

Az egyik irány nevezetesen az: mennyire felelnek meg e szerződések *nyers termelésünk érdekeinek*: a másik pedig, hogyan befolyásolják úgy a mi, mint a *szomszéd osztrák tartományok ipari előhaladását*. Mert t. kongresszus akkor, a mikor a közös vámterülettel, mint létező tényezővel kell szá-

molnunk, akkor, a mikor Ausztriával szemben teljes jogosultsággal lépünk fel a magyar nyerstermelés érdekeinek védelme tekintetében: semmi esetre sem hagyhatjuk figyelmen kívül azokat a szempontokat sem, a melyeknek az osztrák ipari termények értékesítése czéljából, a külfölddel való forgalmi viszonyaink szabályozásánál szintén érvényesülniök kell.

Ha már most a magyar nyerstermelést tekintjük kiindulási pontul azt a tételt kell mint követelést első sorban is felállítanunk, mint azt már szerencsés voltam említeni, hogy a keleti államok nyers terményeinek hazánkba való betódlása elé *legalább is* oly védő bástyát emeljünk, mint a milyen akadályokat a nyugati államok állítanak, a mi nyersterményeink kivitele elé. S ez a legkevesebb, a mit a magyar gazdák megkövetelnek, sőt ez nem is elég.

Mert ez az okoskodás gazdasági fejlődésünknek csak azon fokáig bir a teljes kielégítés létjogosultságával, a meddig mi többet termelünk, mint a mennyi produktumainkból a közös vámterületen elfogyasztatik és így nyerstermelésünk egy részének nem idehaza, hanem a külföldön vagyunk kénytelenek piacot keresni.

Mind ez ideig nyersterményeink értéke Magyarországon nem emelkedhetett magasabbra, mint azoknak a piacoknak az árfolyama, a melyekre terményeinket értékesítés szempontjából kivinni kénytelenek vagyunk, levonva ebből az árból a kiviteli költségeket is.

Voltam már szerencsés, és előadásomnak az őrlési engedélyvel foglalkozó részében bővebben is leszek még bátor ezzel a kérdéssel foglalkozni, reámutatni arra, hogy nyersterményeink legfontosabbja a buza tekintetében megszűnt már mireánk nézve a kiviteli kényszer. Nem látom be tehát okát annak, hogy hazánkban a buza ára, nagyon természetes mindig simulva a világpiacz árhullámzásához, egy krajczárral is olcsóbb legyen Berlinnek vagy Párisnak ugyanazon időben való árainál.

Elérkezett az az idő, a mikor Magyarország megszűnt buzakiviteli állam lenni. S tudva ezt, legyen szabad kérdezni: ha Kelet felé még továbbra is csak oly vámok fogják védeni gabona-termelésünket, mint a minőket mi most vagyunk kénytelenek a nyugaton fizetni, mi történhetik akkor? Az,

hogy a keleti államok gabonája bejön *bár elvámolva* piacra-inkra, itt azonban feleslegessé tesz majd önmagával hasonló mennyiségű hazai terményt, a melyre nézve ismét beáll a kiviteli kényszer, a kiviteli kényszerrel pedig az áraknak a kiviteli költség összegéig való visszamaradása.

Magyarországnak helyes vámpolitikája a nyerstermelés tekintetében tehát azt követelné meg, hogy a *keleti államokkal szemben annyiival magasabb védvámokat állítsunk fel*, a menyinyit a magyar termény kiviteli költsége Németország, Franciaország és a többi nyugati piaczkon átlagban kitesz.

Csak ilyen magas vámokkal volnánk képesek azután biztosítani azt, hogy áraink csak a világkereskedelem, nem pedig helytelen gazdasági politikánk nyomása alatt alakulnának.

Ha most fennálló szerződéseinket tekintjük: szomoruan kell tapasztalnunk azt, hogy azokban még általános vámtarifáinknak a nyugati államok vámtételeinél alacsonyabb összegei sem jutottak minden állammal szemben teljesen érvényre, annál kevésbbé részesül a magyar nyerstermelés a védelemnek oly mérvében, hogy általa a kivitel forszírozása esetében, ennek költségei is megtérülnének.

Tekintsünk először is gabona vámjainkra.

Mint már emliteni szerencsés voltam, általános vámtarifánk a búzára 1 frt 50 krnyi vámot állapított meg. (Meg kell itt jegyezni, hogy a vámtételek arany forintra szólnak és így azokhoz az időközi árszó mindig hozzászámítandó.) A román és az orosz szerződésben, természetesen, hogy csak névleg, — mert a nagy malomipar az őrlési engedély visszaéléseivel éppen ezt játsza ki, — fenmaradt a tétel. De már Szerbiával szemben az ugynevezett „határforgalom“-ra vonatkozólag, a mely azonban százezer métermázsákra rug, 75 krajczarra szállított le, míg Németország 1 frt 75 krt, Franciaország pedig 2 frt vámot követel kivitelünkkel szemben.

Az utóbbi években erősen kezdett fejlődni, különösen a német viszonylatokban árpakivitelünk. Általános vámtarifánk, szemben a németek által követelt 1 frt 12 kros tétellel, az árpa vámját csak 75 krban állapítja meg. Szerződéseink Szerbiával szemben, ezt a vámtételt 25 kr-ra szállította le, míg a németektől egy forintos kedvezményárnál nem sikerült többet szereznünk.

Hasonlóan alakulnak körülbelül a tengeri- és zab-vámjaink is.

Gabona termelésünkkel szemben tehát nem érvényesültek még azok az igények sem, a melyek mint a legminimálisabb követelések jelentkeznek akkor, ha mink a keleti államokkal szemben legalább a nyugati államok által kirótt vámtételeket követelnénk meg.

Az állatkivitel tekintetében különösen sertés-vámjaink azok, amelyeknél Magyarország Szerbiával szemben szintén a legrövidebbet huzta.

Hozzánk a szerb disznó bejón darabonként 1 frt 50 krnyi vámmal, míg innen tovább a német határon 2 frt 50 krt kell fizetnünk.

Azzal az óriási kárral, a melyet elhirtelenkedett szerződéseink az olasz boroknak adott 3 frt 20 kros kedvezménnyel Magyarországnak okoztak külön fejezetben foglalkozván, itt csak azt emelem ki, hogy míg mi beeresztjük az olasz borok özönét 3 frt 20 kros tétellel, a keleti államok: Románia és Oroszország, a mi borainkat 40 frtnyi vámmal sújtják.

Nem mulaszthatom el azonban részletesebben kiterjeszkedni a főgazdasági cikkekben kívül, épp úgy mint az általános vámtarifa elbírálásánál tettem, azokra a terményekre, a melyek mint a gazdaságnak mellékágai szerepelnek, épp a földművelő nép érdeke szempontjából.

Itt van a baromfi!

Míg a szerződések révén Németország 6, Franciaország 8 frtos vámtételt szab e téren élénk, mi Szerbiának, Romániának és Oroszországnak a 6 frtos általános tarifából 3 frt behozatali kedvezményt adtunk.

Hasonlóképp vagyunk a mézzel is. A tojásnál meg éppen Szerbiának teljes vámmentességet biztosítottunk, Németországnak 1 frt, Franciaországnak 2 frt 40 kros vámkedvezményes tételével szemben.

Nézzük most, hogy állunk szerződésünkben a másik fontos mellékterménnyel, *a sajttal*.

Azoknak az államoknak, a melyek legveszedelmesebb versenytársát képezik sajtttermelésünknek, Olaszországnak és Svájcnek, éppen a leginkább fogyasztás tárgyát képező sajtnemekben 5 frtos kedvezményt adtunk, míg velünk szemben

ott áll Németországnak 7 frt 50 kr., Oroszország 54 frt, Franciaországnak 6 frt és Romániának 30 frtos szerződéses vámja.

A legmostohábban bántak el azonban a szerződések gyümölcstermelésünkkel.

A déligyümölcsnek behozatali vámja az általános vámtarifában 8 frt, Olaszországnak azonban, ráadásul a borvámoknál kieszközölt kedvezményeire sikerült monarchiánktól a déligyümölcs részére *teljes* vámmentességet eszközölni ki.

Ennek a kedvezménynek az eredménye azután az, hogy 1893-ban 10 millió frt értékű déligyümölcsöt hoztak be. És ennél a pontnál, a legkirívóbban is nyilvánul az a helytelen politika, a melynek úgy látszik legutolsó gondolatát képezi, segélyére és védelmére lenni a magyar termelésnek. Mert hiszen az állami kedvezmények minden fájával egy kereskedelmi részvénytársaságot alakítottunk, a melynek déligyümölcs aukezióit maga a kormány segélyezi s rendezi, és a mely a vámmentesen beözönlő déligyümölcs részére oly mérvű tarifakedvezményt élvez, a minőben a magyar gyümölcstermelés soha sem részesült.

Hogy miért kellett a déligyümölcsnek teljes vámmentességet adnunk, a mikor szemben Olaszországgal Németország 2 frt, Oroszország 7 frt és Románia szintén 2 frtos vámtételt tart érvényben, annak okait feltalálni sehol sem bírjuk, még kevésbbé annak az állami protekciónak az indító okait, a mivel a déligyümölcs behozatala elősegítettik.

Ezen, a főbb cikkekre vonatkozó szemelvények is meggyőzhetnek arról, hogy fennálló kereskedelmi szerződéseinkben a magyar mezőgazdaság érdekei kielégítve nincsenek.

Tekintsük most a kérdést ipari szempontból. Annál is inkább fontos ez, mert végre is szembe kell néznünk egyenesen már azzal az áramlattal, a mely az üzleti érdekek palástolására, vámpolitikánk irányításánál mindig azzal az érveléssel elő, *hogy ezt és amazt, Ausztria ipari érdeke követeli meg.*

Hát én lelkiismeretesen áttanulmányoztam jelen munkálatom elkészítése előtt, nemcsak a monarchiának, hanem a mennyire tőlem tellett, az összes európai államoknak vámügyi helyzetét és azt mondhatom, hogy *az osztrák iparnak érdekei éppúgy nincsenek megvédelmezve vámszerződéseinkben, mint ahogy a magyar mezőgazdaság érdekeinek védelmére nem jutott egy jóakaratu intézkedés sem.*

Itt eltekintek a nagyiparnak attól a fajtától, a melyre a bevezető részben már rámutattam s a melyhez a malom- és cukoripart is soroznom kell. T. i. a mely ipar forszírozott állami támogatással jött létre, a mely iparban rövid egynéhány év alatt bekövetkezett a tultermelés és a mely iparnak sikerült az egyoldalú protekció segélyével az általános érdekeknek rovására óriási kedvezményeket csikarni ki, a mely kedvezmények, úgy látszik, az összes szerződések megkötésénél döntő tényezőként dobattak a mérlegbe.

De a cukornál is számottevő kedvezményt csak Romániával szemben sikerült kiküzdenünk, t. i. a nyers cukorra 10 és a finomított cukorra 14 frtban megállapított tételben. Ennek eredménye az, hogy cukorkivitelünk emelkedett is Románia felé. Oroszország felé azonban már 30, Olaszország felé szintén 30 frtot fizetünk.

Hogy az utóbbi országban kivitelünk mégis emelkedett, azt a meglehetős nagy kiviteli prémiumok és az önköltségnél is lejjebb szállított vasuti tarifáknak köszönhetjük.

Ez az egy előny azonban még ha cukoriparunknak biztos alapot tudtunk volna is teremteni, nem érne fel a szerződések hátrányaival; annál kevésbbé jöhet számításba akkor, a mikor a legrövidebb idő is beigazolta azt, hogy egész cukoriparunk helytelen alapokra van építve és daczára minden kedvezménynek, daczára minden protekciónak, ismét a cukor-krach kísért bennünket.

Mielőtt a tulajdonképeni ipari cikkekre rátérnék, ismét ki kell emelnem a második kedvezményt, a melyet szintén elérnünk sikerült és ez a tulajdonképeni félipari cikkeket képező faárukra: szerszámfa és hordódongákra vonatkozik; a melyeknél a mi 1 frt 50 kros tételünkkel szemben Németországnak ugyanolyan, Oroszországnak 1 frt 20, Franciaországnak 1 frt és Romániának 40 kros tételei állanak. Erre nézve azonban szintén előadásom bevezető részében voltam szerencsés abbéli véleményemet kifejtteni, hogy a faáruknak adott kedvezményeket nem sorozhatom az általános népesség szempontjából a többi nyers termények és ipari cikkekkel szemben egyenlően mérlegelhető kedvezmények közé, még akkor sem, ha néhány millió forint ára kivitt sikerül is ez uton elérnünk.

Ha vámszerződéseinket az iparpolitika szempontjából nézzük, a következőket vehetjük irányadóknak;

A mi fejlődő iparunk, viszont Ausztriának már fejlett egyes iparágai is, a nyugati államokkal szemben bizonyos védelemre vannak szorulva. Védelemre vannak szorulva egyrészt azért, hogy a hazai szükséglet kielégítésére új iparágak kaphassanak erőre, de meg részben talán még azért is, hogy addig, a meddig a viszonyok megengedik, a keleti államokat láthassuk el iparcikkekkel.

E czél elérésére, mint az általános tarifáknál megemlítettem, a legkevesebb az, a mit követelhetünk, hogy *nyugat felé legalább is oly védvámot állítsunk Európa iparszerű államai elé*, a melyek egalizálják a keleti államoknak elibénk állított tételeit.

És mit találunk itt? — Sorba vehetjük összes iparágainkat. Kezdjük a faiparnál.

Míg butoriparunk elé a butorok minősége szerint Románia 8, egész 16 frtos tételt állít fel, Oroszország 7—120-ig, addig mihozzánk ugyan e butorok 5, egész 30 frtos tételekkel jöhetnek.

A finomabb faáruknál pedig a mi 15—30 frtos tételeinkkel szemben, iparunknak Oroszország 60, 100 és Románia 20 frtos tételeivel kell megküzdenie.

A hajlitott faáruk hozzánk 5 frttal jönnek be, a mieink Romániába 24-et kénytelen fizetni.

A fajtátékszerekért mi 12 frtot szedünk, Románia 24-et, Oroszország 60-at.

Papiriparunk Németország és Belgium felé 1 frt 50 krtól 3, illetve 10 frtig van vámmal megróva szemben Románia 7 frt 20 krtól 14 és 16 frtig terjedő vámtételeivel. Oroszország pedig ugyanezekért az árukért 3 frt 50 krtól 24 és 33 frtig követel.

A bőripar hasonló elbánásban részesül. Míg mi az egyszerűen kikészített és közönségesebb bőröket 9—10 frtig eresztjük monarchiánkba, Románia felé 40, Oroszország felé pedig 60 frtot kell fizetnünk.

A finomabb bőroknál pedig a mi 9 frtos vámtarifánkkal szemben, Romániának 60, Oroszországnak 120 frtos vámtétele áll. Ez a differenzia azután az árucikk finomságával együtt aránylagosan nő.

Igy pl. közönségesebb bőrárú és hajtószijakért mi 22 frtot fizettettünk, Oroszország 60-at, Románia 64-et.

Czipészárúkéért mi 35 frtot szedünk, Románia 88 frttól 200-ig, Oroszország pedig 794 frtot.

Keztyüiparunkra 50 frtos vámmal zudul az idegen, míg ezen a téren Románia 480, Oroszország 1100, sőt még a kis Szerbia is 240 frttal védekezik.

Hasonló arányt találunk a szücsárú vámjánál.

A gyapotiparnál vannak azután egyes tételek, ahol Romániától különösen a félgyártmányok tekintetében, sikerült némi kedvezményeket kieszközölnünk; e kedvezmények azonban legritkább esetben egyenlők az általunk követelt vámokkal s ilyenekül csupán csak azért tekinthetők, mert nem nagyban különböznek tőlük, de pl. a vászonnemüeknél már megszűnnek.

A csomagoló vászonért mi pl. 6 frt vámot veszünk, Oroszország 26-ot, Románia 28-at.

A lenszöveteknél a mi vámjaink 12 és 80, Románia 34 és 80, Oroszországé pedig 197 és 394 között ingadoznak.

Ugyanigy vagyunk posztó- és selyemiparunkkal is.

Akkor, amikor az orosz-szerződés tárgyalatott, Lukács, akkori kereskedelmi miniszter, a képviselőházban az orosz-szerződések egyik előnyekép azt emelte ki, hogy az Oroszokkal szemben biztosított monarkiánk részére oly kedvezmény, a mely különösen gépiparunk kivitelét fogja elősegíteni.

Felhozza pl., hogy a magyar államvasutak cséplőgép garnitúrákat vittek is már ki Oroszországba és azok odakint a magyar népnek és magyar iparnak hirnevet is fognak teremteni.

Hogy minő alakban értik nálunk az ipar védelmét, annak illusztrálására legcélszerűbbnek vélem a miniszter ur által kiemelt cséplőgépek vámügyi helyzetét előadni.

Mindenki tudja, hogy a Monarchiába még óriási mennyiségű angol és német gépek jönnek be, és csak alig néhány éve, hogy idehaza gépiparunk annyira fejlődött, hogy cséplőgépeinket magunk bírjuk előállítani.

Ha most ezt az ipart védeni akarjuk, nem-e az lett volna az első feladat, hogy megakadályozzuk az idegen gépek bejvetelét a közös vámterületre?

Védjük is speczialiter a cséplőgépeket 7 frtos vámmal!

De ezzel szemben mit látunk a keleti államoknál?

Éppen Oroszország az, mely cséplőgépeinkre 14 frtos vámot vetett ki. Ha tehát cséplőgépipari védelemről volt szó, annak a védelemnek az alapja nem-e az lett volna, hogy vagy felemeljük nyugat felé oly magasra a vámtételeket, aminőket tőlünk Oroszország követel, vagy pedig ezzel szemben szállítottuk volna le a vámokat oly mélyre, mint a minőkkel nekünk a nyugati államok adóznak.

Ehhez a példához hasonlólt nagyon sokat tudnánk kimutatni fonák vámszerződéseink tételeiből. De nem foglalkozom tovább velük.

Azt hiszem eddig is már eléggé mutattam ki azt, hogy bizony azok a szerződések nemcsak hogy nem védik ipari és gazdasági érdekeinket, hanem egyedül és kizárólag a merkantilizmust s azoknak is szűkkörű boldog hiveit szolgálják.

Szerencsés voltam kifejteni azokat a főbb irányelveket, amelyek szerint vámszerződéseink jövőbeni alakulását óhajtandónak vélném.

És ily óriási kárt látva nyers termelésünkre és oly kevés előnyt iparunkra; tekintve a nehéz gazdasági helyzetet, amelyben ma vagyunk, a legsürgősebb nemzeti érdeknek tartanám *a megkötött szerződéseknek, még időnkivül is felbontását.*

Nem mondom, hogy ez momentán lehetséges, de mindenestre amikor a gazdakongresszus állást foglal a szerződésekkel szemben, ezt az óhajt kifejezendőnek vélem.

A Román szerződés.

Románia hozzánk hasonlóan mezőgazdasági állam, azzal a különbséggel, hogy nincs másik országgal vámközössége és így sokáig fog tartani, míg ott lesz ahol mi, t. i. hogy eltekinthet *gabonakivitele érdekeitől*.

Románia egészséges és erélyes közgazdasági politikájánál fogva óriási lépésekben előre haladó állam, amelynek volt bátorsága az európai nemzetekkel szemben felvenni a harcot, és egy hosszú időn át lemondani arról a még reá nézve is problematikus értékű haszonról, amit nyerstermékeinek távoli országokba való szállítása hoz.

Monarkhiánkkal szemben is hosszabb időn át vámháboruban volt, és itt megjegyezhetem, hogy semmiesetre sem a mi kárunkra, de talán az övére sem, mert ez idő alatt megtette nemzeti előhaladására azokat a szükséges első lépéseket, amelyeknél a külföldi invázió elleni védelemre van, minden fejlődni kezdő népnek szüksége.

És ha az európai nemzetek vámszerződését tekintjük, Románia erélyes és önálló politikájának meg volt az a haszna, hogy ma talán az orosz kivéve ő neki van a legelőnyösebb szerződése az egész kontinensen. Iparát úgy velünk mint a Német birodalommal szemben elég magas védvámok védik; nyers terményei pedig még a csekély védvámoknak is elkerülésével jöhetnek be hozzánk, balul felfogott és alkalmazott nagyipari politikánk hibái folytán.

A vámháboru alatt Románia nyerstermény-behozatala Ausztria-Magyarországba majd a nullára redukálódott, teljes egészében nem tett többet pl. 1888—89-ben 2·8 milliónál, addig 1893-ban csak gabonában behozott Románia az őrlési engedéllyel bejött áruval több mint 8 millió forint értéket.

Még kereskedelmi mérlegünk is rosszabbodott tehát az új viszonyok között Romániával szemben; addig óriási az a veszteség, mit a magyar mezőgazdaság szenved a romániai gabona beözönlése folytán.

Igaz, hogy a mai helyzeten némileg segítene az, hogy ha az őrlési engedélyvel folytatott visszaélések a törvényes korlátok közé szoríttatnának, de a rendes forgalomban is óriási mértékben emelkedik Románia bohozatala, és ez a behozatal reánk mindég veszedelmet jelent, már csak annál az oknál fogva is, mert a mi gabonatarifánk, nyugat felé kisebb mint a minő vámokkal a keleti államok gabonája hozzánk bejöhet, s a kiszorított magyar terménynek ezáltal előidézett értékdevaluációjában, ezt a differenciát, csak a magyar termelő fizeti meg.

Nézzük csak Románia gabonabehozatalát különösen két termény, a tengeri és árpa vonatkozólag.

Tengeri		Árpa	
rendes forgalom	őrlési engedély	rendes forgalom	őrlési engedély
1893 286.721	—	42.874	128.453
1894 984.310	—	232.427	108.419

Tehát nemcsak a buza az, mivel a románok hazánk határai között a magyar termeléssel versenyre kelnek, hanem ott van a tengeri és az árpa. — A múlt év tengeribehozatala majd elérte az 1 millió q-t, s az árpabehozatal is óriásilag növekedik.

És a nyers termelést érintő e csapással szemben mit adott nekünk Románia?

Azt hogy olesóbban mint a hazai fogyasztás kapja, kiviteli premiumok árán cukrot vesz át tőlünk 2—2.5 millió értékben; és emelkedett Románia felé szerszámfa kivitelünk körülbelül 3.5 millió forintira.

A cukorkivitel emelkedésének gazdasági fontosságát, reá mutatva az áldozatokra, mit érte hozunk, a cukorkrachra, mely daczára a forszírozott kivitelnek bekövetkezett, kellőleg már méltányoltam; voltam szerencsés kifejtetni azokat a szempontokat, amelyek nem engedik meg azt, hogy szerszámfa kivitelünket vessem latba az általános népességet érintő veszteségekkel szemben.

De a Romániával fennálló mai szerződéses viszony Ausztriával szemben sem jelent az eddigi állapotokkal számbavehető

hasznót. Ha az utolsó két év forgalmát tekintetbe vesszük, azt fogjuk találni, hogy a főbb kiviteli cikkek, mint a gyapjúárúk, vasneműek, rövidárúk, gépek és eszközök, amelyek kivitele tekintetében a romániai viszonylatban Ausztria ipara van első sorban érdekelve, alig emelkedtek a szerződés előtti állapothoz képest.

És az esetleges ipari kiviteli szaporulattal szemben, ott van a német ipari behozatal, ami alighanem nagyobb kár Austriának, mint aminő haszon a Romániába való kivitel.

Különben is észrevehető emelkedés alig egy-két cikknél érezhető; legbiztosabb jeléül annak, — az általunk már régen elfoglalt álláspontnak, — hogy ezeknek a cikkeknek Romániába való kivitele semmiféle szerződés által befolyásolva nem lesz, mert ezeket a románok ma még szükségelik és a mainál nagyobb mértéknél semmiféle szerződéses koncessziók árán többet fogyasztani nem fognak. De hisz akkor, amikor szerződésünket megkötöttük Romániával, nem is volt az Osztrák-Magyar-Monarchia abban a helyzetben, hogy ipari cikkeinek valami lényeges kedvezményeket eszközölhetett volna ki. Hiszen Románia legfőbb kiviteli cikke a buza, azt pedig a malomvisszaélések útján vámmentesen zudithatja reánk. Általános vámtarifánk pedig, amely a román-szerződésben is a gazdasági nyersterményekre nézve fenmaradt, már magában véve oly alacsony, hogy a románok egyáltalában nem érezhették szükségét a monarchiánknak adandó bárminemű koncessziónak. Nem is kaptunk. És mint a rövid idő megmutatta a román-szerződésből eddig csak kár, s nem haszon háramlott reánk. Románia azonban az egyetlen állam, amelylyel szemben a megkötött szerződés bármikor korrigálható, mert az 1893. évi decz. hó 31-én megkötött kereskedelmi egyezség egy év alatt bármikor feloldható.

És akkor, amikor a román nyersterményeknek óriási beöznlését látjuk monarchiánkba, akkor amikor azok nemesak hazai, hanem a vámközösségből kifolyólag legközelebb eső piacainkat, Ausztriát is elvonják előlünk, nem találhatok fontosabb törekvést a magyar mezőgazdaságra, mint azt, *hogy a Romániával kötött kereskedelmi szerződés minél előbb felbontassék*, és ezzel az állammal az új szerződés csakis általános vámtarifánknak már kifejtett revíziója alapján volna megkötendő.

Tudom azt, hogy e törekvéseink nagyon sok ellenkezésbe fognak ütközni, s az ellenzők érvei között nem utolsó helyet foglal el majd az, hogy az orosz-szerződés ugyis 12 évre kötötven meg, ha Romániával meg is bontjuk a jelenlegi viszonyt, nem fogunk védekezhetni az Oroszországnak hosszú időre biztosított kedvezmények révén hozzánk jutó orosz származású nyerstermékek ellen.

De ha tekintetbe vesszük a szerződéses állapotnak eddig rendelkezésünkre álló eredményeit, azt fogjuk látni, hogy Oroszország már földrajzi távolságánál fogva is nehezebben juthat nyers terményeivel monarkhiánkba, mint Románia. Hiszen különösen buzabehozatala elenyésző csekélység a román-buza inváziójához képest és már a szállítási díjak magasabb voltánál fogva is oly veszedelmes konkurrens, mint Románia sohasem képzelhető.

Egy versenytárs mindig kevesebb, mint kettő; különösen akkor, ha sikerül keresztülvinnünk azt, hogy mesterségesen és törvényellenesen, saját, hazai termelésünket sújtó külföldi áruk behozatala elő ne segítsék.

Az olasz és francia borvámok.

Az olasz szerződésnek egy pontja, a mely 3 frt 20 kr. vámot engedélyez az általános vámtarifa 20 frtja helyett az olasz borok behozatalának, sokszor és sokat képezte már megvitatás tárgyát.

A kik a kérdést ismerik, tudják azt, hogy ez a pont megadta a kegyelemdöfést szőlőtermelőinknek, tudják azt is, hogy az olasz bor beözönlésének terhére egy bizonyos visszaesést irhatunk a szőlők regenerálásának nehéz munkája körül, a melyhez annak idején a termelők sarkalva az elég magas borárak által, óriási erőmegfeszítéssel fogtak hozzá. Az 1893-dik évben azonban több, mint egy millió q-ra rugó behozatal, egyszerre lenyomta a bor árát sok helyt 30—50%-al és bizony nem egy vidéken kétségbe ejtette a szőlőtermelőket.

Hogy nálunk a vámpolitikai kérdések mennyire képezik csak elbirálás tárgyát, beigazolja az a történelmi tény, hogy az olasz szerződésnek „borvám“ záradéka, *elnézésből* maradt a pontozatok között, azt pedig hogy az olasz szerződések mezőgazdasági szempontból milyen mérlegelésben részesültek, legjobban bizonyítja az, hogy a földművelési miniszterium az olasz szerződés tárgyalásakor, a nyári szünet alatt, 24 óra alatt adandó véleményyt kért az O. M. G. E.-től a szerződésben szem előtt tartandó *irányelvekre vonatkozólag*.

Ki gondolhatott volna arra, hogy a zárjegyzőkönyvek egy eldugott paragrafusa fogja az olasz borözönt ránk zudítani. Mikor a megkötött szerződés teljes szövege nyilvánosságra került, a dolgot már korrigálni nem lehetett és a képviselőház többsége elfogadta a szerződés teljes szövegét, a kormánynak a borkérdésre vonatkozó egyszerű békéltető és megnyugtató kijelentésére.

Pedig hogy az olasz borbehozatal már önmagában véve is milyen óriási súlylyal nehezedik reánk, a legjobban a statisztika bizonyítja.

Bejött a monarchiába idegen bor:

	Az összes államokból	Olaszországból
	q	q
1891	30.963	8.341
1892	514.733	473.415
1893	1.307.009	1.183.794
1894	901.223	884.001

Több bor jött be tehát, mint a mennyit évi termésül azokban az években Magyarország egész területére kimutat a statisztika.

Az olasz kereskedelmi szerződés életbeléptekor a magyar és osztrák kormányok által kiadott kezelési rendeletek, hivatva lettek volna ugyan arra, hogy a származási igazolványok és különösen a borszesz és ekstrakt tartalmának szigorú ellenőrzésével a behozatalt mérsékeljék, de tekintve a közszájon forgó híreket, a melyeket az utóbbi idők óriási visszaélései igazolnak, azok nem lettek szigorúan végrehajtva, úgy, hogy mint utólag kisélt, az enyhe vámkezelés következtében nagy mennyiségű spanyol- és francia-borok is jöttek be az olaszoknak adott kedvezmények örve alatt.

A visszaélések végre felfedeztettek, hír szerint szigorubb intézkedések lépnek legközelebb életbe, ezeknek eredményét a jövő fogja megmutatni.

Ma ott állunk, hogy azoknak a vészkiáltása, akik az olasz szerződés közzétételekor a boroknak engedélyezett vámtételt olyannak tüntették fel, amely Magyarország szőlőtermelésére végzetszerű lesz szomorúan beigazoltatott, és mi is konstatálhatjuk azt, hogy ha az olasz szerződésnek ez a pontja meg volna változtatható, megérné az egész szerződés felbontását.

Az olaszoknak adott kedvezmény egy újabb kellemetlen konzekvenciája az, hogy egy másik, szintén legtöbb kedvezményben részesülő államnak is jogczimet adott hasonló követelésekre. Ez Franciaország, amely a filloxera vész elleni küzdelemből már győztesen kikerült, s ma már a réginél is izmosabb, és erősebb bortermelése lassan tulprodukeziót idéz elő

s különösen délvidékeinek belterjes szőlőmivelésére birnavitalis érdekekkel, ha piaczul az olaszokkal szemben oly kitünő és nagy fogyasztónak bizonyult monarchiánkat megbirnászerezni.

A francziák nem is késtek megtenni a diplomáciai lépéseket arra, hogy boraik az olaszokéhoz hasonló elbánásban részesüljenek a monarchiánkba való behozatalnál.

A jogczim látszólag világos. Ha az olaszoknak joguk van a kedvezményhez, joguk van a francziáknak is.

És mikor Turrel francia képviselőnek sürgető felszólalásai a nemzetközi érintkezés tárgyává tétettek, csakugyan emelkedtek fel nálunk is hangok, amelyek még képviselőházbani interpelláció alakjában is követelni kezdték a francziák kívánságainak teljesítését, mert hiszen ezzel az állammal is a legtöbb kedvezményes viszonyban állunk.

Pedig ha hiba volt a nemzet ellen az olasz bor beözönlésének elősegítése, bűnné válna még a francziák esetleges retorziói daczára is a francia bornak bármilyen kedvezményt adni.

A francia bor ma 20 frt vámot fizet. Ennek 3 frt 20 kr-ra való leszállítása egy újabb, sőt a belterjes és előhaladott francia borkezelést tekintve, még az olasz borözönnél is veszedelmesebb inváziót jelentene Magyarországra, amelyet szőlőtermelésünk utolsó Istencsapásának tekinthetnénk.

Sőt, itt konzesszióknak sem lehet helye, mert azok bármilyen szelid alakban jelentkeznének, minden esetre károsak volnának a magyar bortermelésre.

Itt azonkívül elvi álláspontrol is van szó.

Mert honnét keletkezett az olaszok 3 frt 20 kros borvám-tétele? 1867-ben vettük át az 1856-iki Ausztria és Olaszországgal kötött kereskedelmi szerződésből, tehát eredetileg osztrák örökség és a határforgalomra szólott, amely 1878-ban Közép-Olaszország, Lombardia és Velence boraire is kiterjesztetett; míg az 1891-ik évi szerződés zárjegyzőkönyve bevonta a kedvezménybe egész Olaszországot. A vámtétel tehát ma sem vesztette el a kivételes *határforgalmi* jelleget, daczára, hogy újabb kedvezményekkel nagyobb területre terjesztetett ki, és így nem szerepelhet *rendes szerződéses tétel gyanánt*, aminek igénybevételére a legtöbb kedvezményezett államoknak joguk van.

Bár látszólagos jogczime igen, de joga hozzá Fran-

eziaországnak sincsen, amelylyel szemben hiba volna, e jogot bármely koncepczió árán is *elismerni*.

A francia retorzióktól nincsen mit félnünk. Eddig két fontos kiviteli cikkünk volt Franciaországba a *donga* és *liszt*. A liszt kivitelre, megszűnván a monarchia buzafelésleget produkáló állam lenni, súlyt nem kell helyeznünk, az ugyanis a minimumra olvadt.

A dongakivitel pénzösszegben többet tesz ki, bár ez is évenként felette ingadozik, 4—8 millió forint érték között, de mint már reámutatni szerencsés voltam, ez a kiviteli ág oly szűk érdekkört érint, hogy szemben a magyar bortermelésben érintett százezernyi lakossággal, s a bortermelésben birt óriási vagyonnal, figyelembe nem jöhet.

Mindezen indokok csak azon véleményre vezethetnek, hogyha az Olaszországgal kötött kereskedelmi szerződés rövid idő alatt fel nem bontható, a mely esetben legalább is a régi tarifa volna visszaállítandó; a behozatalnál provenienczia szigoruan ellenőrizendő és hogy Franciaországgal szemben a fennálló borvámok fenntartandók.

Az őrlési engedély.

Az összes vámügyekben, sőt az összes a magyar mezőgazdaságot ma érintő ügyek között ez a legfontosabb, ez a legsürgősebb intézkedést kívánó kérdés.

Nem is új dolog már, 1892-ben került napirendre, a mikor az O. M. G. E. kebelében az eredeti vámjelentésekből összeállították az első kimutatást a titkon bejövő romániai buzáról, a mit eddig statisztika nem tüntetett fel.

Akkor tudtuk meg azt, hogy már az 1891-dik évben 970.000, az 1892-dik évben pedig 1.1 millió q. buza jött be titkon, mint valóságos dugáru az országba, került itt vámmentesen forgalomba. A statisztikát az egyesület hivatalos lapjának 1893. évi február 23-iki száma kellő kommentárral közzétette.

Néhány nap múlva *Bujanovits* Sándor országgyűlési képviselő intézett az éppen folyó földművelési vita alkalmából kérdést a tárgyan *Wekerle* pénzügyminiszterhez, s gróf *Dessewffy* Aurél, az O. M. G. E. tárgyalásai alapján és nevében, egy felterjesztést a kormányhoz és a képviselőházhoz. Az utóbbi feliratok még ma is válasz nélkül valók.

Azóta a kérdés a folyó évig pihent, a malmok és az importáló kereskedők azonban nem, a behozatal kétszeresére emelkedett, a magyar buza ára leesett 6-70 frtra a budapesti piacon; sőt az Országos statisztikai hivatal még ma sem mutatja ki a behozatalokat még negyedévenként sem teljes összegükben, annál kevésbbé repartírozva a rendeltetési hely szerint, a mi szintén nagy horderejű kérdés.

Nekünk „agráriusoknak“ azonban ez a kérdés a *ceterum censeonk*.

Parlamenti vita tárgyává ujabbán *Péchy* Tamás interpellációja tette. Az utolsó budget vitában az ügynek nagy szerep jutott és méltán, mert azok között, a közvetlen okok között,

a melyeket a mai mezőgazdasági válság előidőzőjéül megjelölhetünk, első helyen említhetjük az *idegen gabonával üzött vám-visszaéléseket*.

A behozatal és kivitel.

Hogy a kérdés horderejét mérlegelhessük, először is pontos statisztikára van szükségünk, a behozott idegen buza forgalmára nézve.

Az idegen buza behozatalát az osztrák statisztikai hivatal adatai szerint a következőleg csoportosíthatjuk:

1. rendesen elvámolva érkezett;
2. a szerb határforgalmi kedvezménynyel érkezett;
3. a Dalmátország és a quarnerói szigetek kedvezményével behozott;
4. a „*kikészítési eljárás*” czime alatt behozott mennyiségek.

Ezek szerint a monarchia buzabehozatalának statisztikáját az utolsó négy évben a következőkben állíthatjuk össze:

	1891	1892	1893	1894
	é v b e n m é t e r m á z s á t			
Rendes elvámolással	90.067	85.984	90.835	260.597
Szerb határkedvezmény	5.120	41.702	111.248	59.863
Dalmát kedvezmény	3.500	2.853	5.141	6.939
Kikészítési eljárás czimén ...	970.032	1.323.706	1.862.247	1.929.783
Mindössze ...	1.068.719	1.454.245	2.069.471	2.257.182

A lisztbehozatal kitett a közös vámterületre:

1891.	1212 q-t.
1892.	879 q-t.
1893.	1157 q-t.
1894. $\frac{3}{4}$ éve	3678 q-t.

Ez a táblázat tünteti fel az idegen buza- és lisztbehozatalok mennyiségeit a közös vámterületre. Magyarország speciális forgalma ebben a kérdésben addig, a meddig a *közös vámterület* fennáll, nem érdekel bennünket, mert addig az osztrák örökös tartományok, a hová vámmentesen szállíthatjuk nyersterményeinket úgy a *fogyasztás*, mint a *termelés* tekintetében a *külfölddel való forgalmat véve figyelembe, teljesen egy területnek veendők Magyarországgal*.

És ezt szükségesnek tartom kiemelni, tisztelt kongresszus, különösen azon tendenciózus statisztikai közleményekkel szem-

ben, a melyek a számítások alapjául *pusztán a magyar termelést, a magyar forgalmat veszik és a mitőlünk Ausztriába vitt mennyiségeket már kivitelnek tüntetik fel.*

Ezt mi nem tehetjük. A közös vámterület legfőbb alapja, célja, haszna Magyarországra az, hogy a mi nyersterményeink felhasználására az osztrák piacokon mint „*belfogyasztásra*” számithassunk. Akkor tehát, a mikor *külkereskedelmi* helyzetünk bármely részletét vesszük bonczkés alá, az osztrák piacokat, mint belfogyasztásunk tényezőit kell tekintenünk, így nyerhetvén csak meg vizsgálódásaink helyes alapjait.

Sajnos, hogy ebben a fontos kérdésben a minuczióztatásig menő kutatásokat megakadályozza *statisztikánk*, a mely e téren a vámhivatalok bejelentéseinek feldolgozására sem vesz kellő fáradságot.

A mikor agrárpolitikai szempontból vizsgáljuk közgazdasági életünk jelenségeit, nem egy esetben képez akadályt statisztikánk *tökéletlensége*, a mely a kizárólag merkantil irányban dolgozó gazdasági politika érdekeit szolgálva, akaratlanul is mellőzi azokat a momentumokat, a melyek ennek a politikának kívül esnek ügyköréből, vagy a melyeknél nem áll érdekében, hogy a közönség figyelme reájuk tereltessek.

Statisztikánk tökéletlensége oka annak is, hogy akkor, a mikor a buza- és lisztbehozattal szemben, a *kivittelt vizsgáljuk, megakadunk a pontos számításoknál.* Mert a külföldi gabonaforgalom legfontosabb része a *kikészítési eljárás* czimén történő forgalomnál nincsen kimutatva az, hogy a visszkivitel *melyik gabonanemek javára történt.*

Ennek következtében akkor, ha mi a kivitel és a behozatal közötti arányt akarjuk kiszámítani, hogy legalább hozzávetőlegesen helyes számítási alapot nyerjünk, a mint a kivitelnél kénytelenek vagyunk a *tengeri-, árpa-* stb. behozataloknak megfelelő örleményeket is figyelembe venni, úgy nem tekinthetünk el ezeknek behozatalától sem.

Ha ezen árpa-, tengeri- és kölesmennyiségeket is, a melyeknek megfelelő visszkivitele *nincsen külön feltüntetve*, a behozatalnál is felvesszük: akkor a fenti táblázat összegeiben a „*kikészítési eljárás czimén*” bejött mennyiségek a következőkkel helyesbitendők:

1891	1892	1893	1894	Mindössze
986.593	1,897.861	2,158.372	2,180.028	6,722.854

Vagyis a behozatal összege lesz:

1891-ben	1,086.536	q
1892-ben	1,529.279	„
1893-ban	2,367.253	„
1894-ben	2,507.427	„

A behozattal szemben vizsgáljuk a kivitelt.

Kivittünk:

	1891	1892	1893	1894
	évben métermázsát			
Buzát	1,548.092	750.565	761.772	646.238
Lisztet a rendes forgalomban	993.757	453.759	418.200	262,380
Visszkivitel a kikészítési eljárás után	400.797	671.118	965.980	1,084.015
Mindössze	2,942.626	1,875.442	2,145.952	1,992.633

A fentebbi hiteles statisztikák alapján állítsuk szembe a monarchia kivitelét a behozatokkal.

	Behozatal	Kivitel	Behozatali többlet
	m é t e r m á z s a		
1891.	1,086.536	2,942.626	— 1,856.090
1892.	1,529.279	1,875.442	— 346.163
1893.	2,367.253	2,145.952	+ 221.301
1894. $\frac{3}{4}$ évre	2,045.418	1,392.452	+ 514.737

Mit jelentenek ezek a számok?

Azt először is, hogy *Magyarország*, illetve a közös vámterület már három éve nem szerepel a világpiaczen mint *buzafelesleget* termelő állam, sőt az 1893-ik évben már 221 ezer, az 1894-ik évben pedig 514 ezer q. több behozatalra szorult.

És ez egy óriási horderejű tény, a mi meg kell, hogy változtassa egészen közgazdasági politikánkat: befolyásolja a külfölddel kötendő összes szerződéseinket; *ez a gazdasági önállóság, gazdasági függetlenség első feltételének bekövetkezése Magyarországon.*

Nemzeti ünnepségeket kellene rendeznünk, a mikor ezt konstatálni vagyunk képesek.

Megszűnt tehát Magyarországon az az állapot, a miről már Carey megírta, hogy „*nyersterményeket állítani elő távoli országok részére, barbároknak való munka.*”

Megszűnt tehát az ok, hogy mi az összes nyugat-európai államokkal szemben *kényszerhelyzetben legyünk*; megszűnt az ok, hogy velük szemben mindig a rövidebbet huzzuk azért a

kegyességért, hogy megengedik részükre olesón buzát és lisztet előállítanunk. *Nincs szükségünk többé a piaczaikra, élünk és járunk a magunk lábán és a magunk erejéből.*

És ha mesterséges és törvényellenes beavatkozások nem játszanak közre, akkor ma a magyar gazdának legalább is *ugyanazt az árt kellene elérnie buzájáért, a mit a német, a francia gazda elér*, sőt többet, mert azokat az országokat az amerikai, ausztráliai és indiai verseny közelebből éri, mint bennünket.

És ne gondoljuk azt, hogy ez az állapot, talán a véletlen egymásután bekövetkező rossz termések eredménye Magyarországon. Éppen nem, hiszen az utóbbi években annyi buza termett hazánkban, a mennyit a statisztika még sohasem mutatott ki.

Termett összesen buza:

1890-ben	--- --	40-44	millió q.
1891-ben	--- --	37-78	" "
1892-ben	--- --	38-65	" "
1893-ban	--- --	42-70	" "
1894-ben	--- --	43-00	" "

Ezek a terméseredmények, a melyekhez foghatót az elmult 1881—1890-iki évtized hozzávetőlegesen sem mutat fel, azt bizonyítják, hogy a magyar buza és liszt *kiviteli kényszerének* megszűnése, nem esetleges, időleges véletlen kifolyása, hanem annak az öröndetes ténynek a következménye, hogy a monarchia *fogyasztása emelkedett már annyira, hogy magunk használjuk fel azt, a mit termelünk.*

És ennek a nemzeti életünk minden ágára kiható öröndetes helyzetnek a konstatálása, képezi egyuttal alapját további kutatásainknak is és teszi kétszeressé a bünt és a tévedést, a mit kormányunk elkövet akkor, a mikor gazdasági fejlődésünk ez öröndetes fokán mesterségesen, törvényellenesen játszsza oda egyes szük csoportok hasznára és javára az előnyöket, melyek ebből a nemzet millióira, a mezőgazdaságból élő 11 millió magyarra háramolnának.

A kartel-malmok.

A magyar buza *kiviteli kényszerének* megszűnéséből folyó közgazdasági következményeket első sorban a budapesti nagy malomipar érezte meg.

Volt idő, mikor Magyarországon attól féltünk, hogy a zsirunkba fulunk. Nem tudtunk gabonánkkal mit csinálni, szükség volt tehát levezető csatornákra, a melyek az ország feleslegét kiszállítják a külföldre, hogy ott értékesítsék.

Ebből a célból létesítettük nemzeti lelkesedéssel a *fővárosi nagymalomipart*. A mikor semmink se volt még, a mikor a kezdet kezdetén állott gazdasági fejlődésünk, bezéztük az első gyárkéményeket s az állami protekció minden nemével halmoztuk el az első vállalkozókat.

Igy fejlődött nagygyá a fővárosi malomipar is, így nőtt erőssé a nagymalmok folyton szaporodó számával s vált urrá ma már nemcsak a liszttermelés, hanem a gabonaértékesítés terén is.

Azt nem tagadhatjuk meg tőle, hogy feladatát annak idején *jól oldotta meg*. A magyar malomipar híres a világon s nagy a hírneve a magyar búzának és a magyar lisztnek a külföldön is.

Csak hogy rövid idő alatt nagyot fordult a helyzet.

A fejlődő magyar gazdasági élet teremteni kezdett vidéki központokat. A vidéki városok szaporodó népessége emelte a vidék lisztfogyasztását és lassan-lassan, megalakultak a *vidéki gőzmalmok*.

Az aradiak, a n.-váradiai, a temesváriak, a kolozsváriak, a kassaiak luxusnak találták, hogy a kismalmok által fel nem őrölt búzát felvasutazzassák Budapestre, a honnét megint visszafuvarozzák a lisztet, meg a korpát. Csináltak maguknak gőzmalmokat s ellátták maguk vidékük szükségletét, sőt az ország határain kívül is szállítottak lisztet, különösen az osztrák tartományokba.

Ez a helyes gazdasági fejlődés következménye, s csak örömmel üdvözölheti minden magyar, a kinek nemcsak egyes osztályok meggazdagodása, hanem az egész ország jóléte fekszik szívéen.

De a vidéki malomipar fejlődésével a fővárosban összpontosított nagymalomipar kezdette veszíteni a talajt a lába alól. Minden vidéki malom egy kontingensét a lisztfogyasztásnak vonta el a fővárosi malmoktól s egy nagy csomó búzát dolgozott fel, a mi eddig Budapestre vándorolt.

És a viszonyoknak a magyar közgazdaságra e kedvező

fordulata, hasznára volna mindenkinek, csak a ma már tul-
tengett s jó részben feleslegessé vált fővárosi malomipar-
nak nem.

Mert az egész malomkérdés onnét került aktuálisan napi-
rendre, hogy a vázolt viszonyok összejátszása folytán *feleslegessé
vált mai arányában a budapesti malomipar.*

Hogy ezt az érdekeltek nem akarják belátni, hogy a sajtó-
ban, a közvéleményesinálás és a kormánybefolyásolás minden
eszközével, még ma is az ő nagy nemzeti hivatásukat és gaz-
dasági fontosságukat akarják elhithetni: az természetes dolog.
Pedig az azért mégis való igazság, hogy a budapesti malom-
ipar, fennállásának mai nagyságában ma már felesleges, lét-
alapja elveszett és ha huzza is a törvényellenes állami gyám-
kodás és támogatás mellett életét még egy ideig, mint olyan
iparnak, a mely létalapját nem a nemzet közgazdasági szük-
ségletéből meríti, előbb-utóbb össze kell dőlnie.

Reánk csak az a szomorú, hogy a fönmaradását elősegítő
mentőkísérletek az elevenbe vágnak s végveszéllyel fenyegetik
a magyar mezőgazdaságot, sőt a mint majd később reá térek
a kismalomipart is.

A fejlődő vidéki malomipar elvette a hazai piacot, kon-
kurrencziát csinált a fővárosi malmoknak az osztrák piacokon,
egy szóval abszorbeálta előlük a búzát is, meg a lisztfogyasztást is.

A fővárosi malmok nagyon érthetőleg ellene akarnak sze-
gülni a viszonyok e természetes és a nemzetre hasznos fejlő-
désének és így módokat kerestek arra, hogy felvegyék a har-
czot a hazai *vidéki malom*-iparral s megtartsák bár áldozatok
árán is a távoli országok lisztkivitelét.

Hogy megállhassanak, létérdekők mentől olesóbb búzát
kapni, mert ma már csak olesó búzából készült olesó liszttel
képesek a versenyt felvenni, nemesak a haza határain belül,
de Angliában és Amerikában is.

Az 1882-iki XVII-k törvény köpönyege alatt tehát, az
1891-ik évtől folyó évi január hó elsejéig 6,085.768 q idegen
búzát hoztak be a monarchia területére a malmok a *kikészítési
eljárás révén.* Ezzel szemben kivitetett 3,121.910 q liszt. Tehát
körülbelül három millió q búzával több hozatott be a monarchia terü-
letére, *mint a mennyi a behozatalnak megfelelő lisztkivitel.*

Ha a törvény szellemében történik a kikészítési eljárás

igénybevétele, annak a három millió q buzának *ma itt készleten kellene lenni, hogy a kiviteli határidő előtt, liszt alakjában tovább mehessen.*

A lefolyt parlamenti vitákban előterjesztett kimutatások szerint, ezek a készletek hozzávetőlegesen sincsenek meg. 55—90.000 q. között mutatják ki a budapesti malmok buza-készleteiket, hasonló arányban van a vidéki malmoknál is.

De nem is lehetnek meg. Mert a *kartelmalmoknál* a kikészítési eljárás igénybevétele nem *cél*, hanem csak *ürügy*, üzelmeknek a nemzet termelése és a vidéki malmok rovására való sikeres folytathatására.

Román és más idegen buzát ők nem azért hoznak be, hogy az *abból* készült lisztet kivigyék, mert hiszen a mai kiviteli viszonyok között a román buza kivitelképes liszt előállítására *egyáltalán alkalmatlan*: hanem azért, hogy az olesó romániai buzából készült liszttel a hazai vidéki malomiparnak *csináljanak konkurrencziát* és így természetes fogyasztását elvonván, feleslegessé tegyenek egy bizonyos mennyiségű *magyar buzát*; annak árát a kezükben levő s Budapesten összpontosított börze segítségével lenyomják, s olesón jutván hozzá, a belőle készült *olesó finom liszttel* továbbra is versenyezhesse a külföldi piacokon.

Es az állam ezeket az üzelmeket a törvényesség örve alatt elősegíti akkor, a mikor lehetővé tette annak az elszámolatlan 3 millió q idegen buzának a vámmentes behozatalát, a *felőrlését és a belőle készült lisztnek idehaza, a haza és a közös vámterület határán belül való elfogyasztását.*

A törvényesség.

Előadtuk a kérdés statisztikáját s mielőtt áttérnénk az ügy közgazdasági hátterének megvilágítására, vizsgáljuk azokat a törvényes alapokat, a melyek a magyar nyerstermelés ily óriási mérvű kijátszására, ürügyül és alkalmul szolgálnak.

Az 1882-iki az osztrák-magyar monarchia autonóm vámtarifáiról szóló XVI. t.-cz. 10. pontja a következőképp hangzik:

„A behozatali vámdíj alól mentesek oly áruk és tárgyak, melyek *kikészítés, kijavítás vagy feldolgozás* régett hozatnak be a vámterületre, oly *feltétel* alatt, hogy a kikészített, ki-

javitott vagy megmunkált áruk és tárgyak ismétli kivitele, a pénzügyi hatóság által *előre meghatározott* idő alatt történjék és hogy a behozott és ismét kivitt áruk *azonossága* biztosítható legyen.“

Ez a törvény, ez a jogczim, a mely a visszaélések takarójául szolgál.

Mi ennek a törvénynek a célja, a szelleme? A szerződéses vagy az autonóm vámtételek kétféle czéllal bírnak. Hivatva vannak *finanziális érdekeket* elégíteni *ki és védeni a hazai termést, az idegen áru beözönlése és versenye ellen.*

Különösen a gabonavámok vannak hivatva Magyarországon arra, hogy mint *a hazai termelés védői szerepeljenek.*

Az idegen gabonavámokról intézkedő törvényeknek tehát főczélja és szelleme, *védelmét nyújtani a termelésnek* és megakadályozni, hogy idegen áru, a hazai piaczkon verseny és fogyasztás tárgyát képezhesse, a kirótt vám alól mentesen.

Hogy azonban lehetővé tétessék, a termelés védelmét célzó intézkedések *veszélyeztetése nélkül, egyes külföldre dolgozó nagyipari ágaknak, idegen országok nyersterményeit használni fel és mint feldolgozott ipari czikkeket továbbszállítani, intézkedik a törvény a kikészítési eljárásra vonatkozólag.*

Ez az intézkedés teljesen és helyesen, a törvény szellemének megfelelően van a fentidézett törvénycikkben kifejezve.

Mit mond az a cikk a malmokra vonatkoztatva. Nem tévesztve el a vámintézkedések alapczéljait, a *hazai termelés védelmét*, megengedem, hogy a malmok *vámmentesen, idegen búzát hozzanak be, de csak úgy, hogyha az a hazai terménynek illetéktelen versenyt* nem idéz elő, *vámmentesen idehaza fogyasztás tárgyát nem képezi.* És ennek biztosítására kívánom, hogy a behozott búzának megmunkáltatása után, ismétli kivitele a „*pénzügyi hatóság által előre meghatározott idő alatt történjék és hogy a behozott és ismét kivitt áruk azonossága biztosítható legyen.*“

Ez a törvény szelleme, ez a törvény helyes magyarázata. A „*kikészítési eljárás*“ a vámtörvény szelleme, és intézkedéseinek *épségben tartása* mellett adott kedvezmény, amely természetesen csak addig állhat fenn, addig felel meg a törvénynek, míg annak az *alapintézkedéseit nem sérti.*

Már pedig, a mint a „*kikészítési eljárás*“ czimén behozott idegen buza, nem „*előre meghatározott*“ idő alatt vitetik ki; a

mint az idehaza további eladás, *fogyasztás tárgyát* képezheti és képezi; s a behozott áruval szemben az „*azonosság biztosítása*“ nélkül vitetnek ki lisztmenyiségek: az csak az 1882-ik évi XVI. t.-cz. 10. pontjának határozott megsértésével történhetik.

Azt mondják, hogyha kikészítési eljárást akarunk engedélyezni, akkor a kivitt *lisztnek azonosságát* nem konstatálhatjuk.

Ha az áll, akkor erre a célra *kikészítési eljárás nem is engedélyezhető.*

Legalább törvényesen nem. A törvény a kikészítési eljárást csak oly tárgyak és anyagokra engedélyezi, a melyeknél az „*ismét kivitt áruk azonossága biztosítható.*“ Az „*azonosság biztosíthatása*“ itt igen helyesen, mint az eljárás igénybevételének *feltétele* van törvénybe ígatva, amely *feltétel* egyuttal azoknak az áruknak a *megjelölésére* is szolgál, a melyek az eljárást igénybe venni jogosultak.

Az „*azonosság biztosíthatása*“ itt mint a kikészítési eljárást igénybe vevő áruk kikötött és *feltételezett tulajdonsága* szerepel, amely *tulajdonságnak a hiánya*, egyuttal *diszkvalifikál* is a kedvezmény igénybevételére.

Akkor tehát, amikor hivatalosan ismertetett el, hogy a „*kikészítési eljárás*“-t élvező idegen gabonabehozataloknál, a visszkivitel „*azonossága nem biztosítható*“, egyuttal *diszkvalifikált* is az idegen gabona a *kikészítési eljárásra*.

Ez a legnagyobb és legvilágosabb beismerése annak, hogy a mai eljárás *törvénytelen*, és hogy ha ezt az állapotot is eltűrjük, nem teszünk mást, mint törvényt sértőleg elnézzük azt, hogy a kartelmalmok *vámmentesen*, milliónyi métermázsákban *csempeszék be* az idegen gabonát a magyar piacokra, hozzák itt forgalomba s fogyasztassák el a belőle készült lisztet.

A mai eljárásnál bejött buza *dugáru*, amit lefoglalni, elko-bozni és becsempészőjét megbüntetni kellene.

Ha pedig nem csempészás, akkor olyan *vámkedvezmény*nyel van *dolgunk*, amelyet a kormány jogtalanul, hatalmi körének túllépésével, az ország legfontosabb termelési ágának veszélyeztetésére adott, a miért a törvényhozás által felelősségre vonandó.

A „*kikészítési eljárás*“ mai gyakorlatának törvénytelen volta első sorban a kivitelnél az „*azonosság*“ bizonyíthatatlanságában van.

A második törvénytelenység az, hogy az áruk *isméti kivitele*

nem előre meghatározott idő alatt történik, a mint azt a törvény egész világosan és határozottan megköveteli. Maga a kormány beismerte, hogy a vámhitelek meghosszabbítottak. Ez a vámhitelmeghosszabbítás nem más, mint a kikészítési eljárásra behozott áruk ismétli kivitelének utólagosan történő meghosszabbítása, ami homlokegyenest ellenkezik ugyancsak az 1882-dik évi XVI. tcz. X. pontjával.

Pedig a kiviteli határidő „előre való megállapítása” nem esetleges, szeszélyből eredő intézkedése ennek a törvénynek. Ez a végrehajtás megkönnyítésének, a visszaélések lehető megakadályozásának elvi jelentőségű intézkedése.

Éppen azért volt elrendelve, nehogy a törvénnyel a maihoz hasonló visszaélések történhessenek, mert az előre meghatározott kiviteli határidőre behozott idegen áruk nem használhatók fel annyira a spekuláció, a börzemanőverek, konjunkturákat előidéző és kihasználó eszközül.

Fentiek után e kikészítési eljárás mai gyakorlatát törvényellenesnek kell tekintenünk és nem mint a nagymalomipar által igénybe vett törvényes kedvezményt, hanem mint egyszerű visszaélést elbírálunk.

A vámhitel.

Az őrlési engedély kérdésénél, különösen tekintettel mai pénzügyi viszonyainkra, nem csekély fontossággal bír a vám-visszaéléseknek tisztán pénzügyi szempontból való megítélése is.

A külföldi államokkal szemben felállított vámoknak egyik határozott céljuk az állam bevételének emelése. Minden oly behozatal után, a mely hazai fogyasztás tárgyát képezi, idehaza kerül forgalomba, az államkinestárnak jogos követelése támad, a melyet Magyarországon elengedni csak a törvényhozás kivételes intézkedéseinek volna szabad.

A mint a behozott óriási mennyiségű idegen gabona nem esik a „kikészítési eljárás” elbírálása alá, a mint, tekintve a törvény szellemét, nem is eshetik, esedékessé válik az utána fizetendő, mai kurzus szerint 1 forint 83 kr. vám.

És ez esedékessé válik:

1. a mint a behozott idegen buza hazai fogyasztás alá kerül;
2. a mint a belőle készült liszt, az előre meghatározott időben nem vitetik ki a külföldre.

E törvényes szempontok szigorú betartása mellett, az összes behozatali mennyiségek után a vám esedékessé vált volna.

És a vám, daczára annak, hogy a buzabehozatal nem felel meg a „*kikészítési eljárás*“ törvényes feltételének, nem fizettetik le, hanem a malmok *terhére íratik*. Azok azután tehetnek a buzával azt a mit akarnak, spekulálhatnak vele börzén, adhatják-vehetik tovább, felőrölhetik és elfogyaszthatják idehaza.

Ha már a milliókba menő idegen buza-kvantumokkal sikerült a kedvező konjunkturákat megteremteni, idehaza vásárolják össze a magyar buzát, azt felőrölik és a mit lehet, kivisznek „*visszkivitel*“ gyanánt s a kivitt mennyiségek után járó vám, 70 kg. lisztet egy qbuzára számítva, javukra íratik.

E határozott visszaélések daczára is a behozott 6 millió q buza után ez évi okt. 1-éig csak 3·1 millió q lisztet vittek ki, [a mi figyelembe véve a szintén igazságtalan 70% bonifikációt, 4·5 millió q buzának felel meg. Elszámolatlan tehát még ma is a közös vámterületre behozott buzából 1·5 millió q. *a miért a malmok 2·7 millió frttal tartoznak*. És ezek az óriási pénzmennyiségek, a melyek már rég esedékesek lettek volna, az állampénztár javára, *képezik titkos szubvenzióját azoknak a malmoknak, a melyek a „kikészítési eljárás“ czimén üzött vámvisszaéléseiket, a nemzet legvitalisabb érdekei ellen folytatják*.

Ez az a vámhitel, a mivel eltekintve a vámvisszaélések óriási közgazdasági kárait, fináncz-szempontról is nagy összegekkel károsodik meg az állam.

Azt fogják reá mondani, hogy ez a számítás *illuzórius*, mert ha meg kellene fizetni a vámot, nem jönne be az idegen buza. Lehet, de ma bejön és idehaza fogyasztatik el, végezi közgazdaságilag romboló munkáját és az érette fizetendő vám a nagymalmok hazai buzából készült finom liszt kivitelének képezi igazságtalan és jogtalan prémiumát.

Ugy, hogy a kartelmalmok teljesen megszüntették a rendes forgalomba való liszt kivitelüket és ma már *összes külföldre szállított lisztmennyiségeik a „visszkivitel“ előnyeiben részesülnek*, a mi a magyar buzából készült minden q lisztre, figyelembe véve a 30% bonifikációt, 2 frt 37 kr. kiviteli prémiumnak felel meg.

Hogy honnét vette ennek megadására az állam a jogot, honnét arra, hogy a vámhitelt törvénytelenül hosszabbítva, e

kiviteli prémiumot a behozott mennyiségeknek megadja, azt érdekes volna, különösen az első sorban érintett magyar gazdaközönségnek megtudni.

Az idegen buzának a törvény korlátai között gyakorolt s a kikészítési eljárásra való behozatala lisztkivitt záros határidő alatt követelvének meg, azt hiszem, hogy teljes méltányossággal jár el a t. gazdaközönség, ha ezt 3 hónapban kívánja megállapítani.

A 70%.

Az idegen búzával üzött visszaélések, általánosságban való megvilágítása után, ki kell azokra a részletekre is terjeszkednünk, azokra az apró kedvezményekre is, amelyeket a malmoknak a törvény főrendelkezésének hatályon kívül helyezése mellett sikerült megszerezni.

Ilyen az a 30% bonifikáció, a mit a malmok a behozatalnál élveznek. Behoznak 100 kg. búzát és 70 kg. liszt kivittelével szemben elengedtetik nekik az egész 100 kg. buza után fizetendő vám.

Ez egy olyan *mellékes* törvényszegés a nagyok mellett. Bármennyire forgassuk is a törvénytárat, olyan paragrafust, a mire ennek a 30%-nak az elengedését bázisolni lehetne, nem találunk benne.

Az az 1882-ik XVI: 10. t.-cz. megkövetel azonosságot, előre kitűzött kiviteli határidőt, de 30% részleges vámkedvezményre nem ad felhatalmazást. Mi alapon adták meg ezt? Más felelet nincs, mint hogy a milliomos malomrésztvénytársaságoknak ez is kedves dolog volt.

Törvényes alap még a feldolgozásnál bekövetkező *halló*, a lisztnél az *elporlásra* eső mennyiségek után esedékes vámkedvezményekre sincsen, bár ezekre némi jogczim volna.

Maximum 4% elporlással szemben, a minek azonban nagy része megkerül a malomporban s a minél a vámelengedésnek, bár törvényes alapja nem, de volna méltányossági tekintetektől érve, megadják a 30% kedvezményt.

Szinte halljuk az ellenvetést, hogy ez a kedvezmény a mezőgazdaság javára történt, hogy az őrlés után a *korpa vámentesen* maradjon idehaza. Még ha így is volna, akkor is törvénytelen dolog a 30%, de a korpa sem tesz ki többet

17—20%-nél, a mai felfogás mellett is tehát ez a bonifikáció volna a legmagasabb.

Dehát hogy állunk a korpával? Idehaza marad az a korpa? És szemben a búzával üzött visszaélésekkel legalább az olesó korpa-árakban van kárpótolva a magyar gazdaközönség. Dehogya. Hiszen minden gazda tudja, hogy volt eset, hogy a korpa csak 1 frt 50 kr. 2 frttal volt olesóbb a búzánál.

Mert a korpában *kettős prémiumot* kaptak a malmok. A Német-országgal kötött kereskedelmi szerződésben a *korpa kivitele* monarkhiánkból vámmentes, már maga ez egy nagy inger a korpa kivitelére országunkból. Ehhez járult még az idegen buza behozatalánál a névleges korpának adott 30% vámkedvezmény, a mi óriásivá emelte korpakivitelünket.

A monarkhia korpakivitele az utóbbi években volt:

	Behozatal	Kivitel	Kiviteli többlet
	m é t e r m á z s á k b a n		
1891-ben	182.629	1,414.735	1,232.106
1892-ben	104.672	1,587.488	1,482.816
1893-ban	173.723	1,610.522	1,436.799
1894 első fél éve	205.487	559.789	354.302

Ez az óriási korpa-kivitel épp akkorra esik, a mikor a romániai és egyéb idegen buza megkezdte invázióját Magyarországon. Hogy a mult évben némileg csökkent, annak oka a nagy takarmányhiány, a mi arra kényszeríti a gazdákat, hogy bármily áron megtartsák az állatállományuk fentartására okvetlen szükséges korpamennyiségeket.

Ez a 30% kedvezmény tehát a harmadik törvényszegés ebben a kérdésben, a mely mint ilyen, az első kettővel egyenlő elbírálás alá kell hogy essék.

A szabad raktárak.

A törvényteleniségek egész sorozatát azonban, a mely az idegen gabonával üzött vámvisszaélésekkel össze van kötve, még nem merittem ki. Behálózta egész kereskedelmünket, közlekedésünket és a visszaélések egész rendszerét teremtetten meg a magyar gazda és a magyar buza ellen.

A kereskedelmi turpisságok melegágya azokban a manipulációkban van, a melyeknek gyűjtő nevét az olyan soha senki által pontosan nem definiált, körül nem írt szavak, mint „*Tranzitó áru*,” „*Konzignációs áru*” stb. képezik.

Ezeket a kereskedők és lapjaik liangoztatják, szerepelnek a sajtóban, a parlamentben a nélkül, hogy a természetükkel, az érdekelteket kivéve, tisztába lenne, azoknak pedig van jó dolguk és nem törik magukat sem a törvényhozás, sem a közönség felvilágosításán.

Pedig éppen a román buza kérdésében ezeknek a fogalmaknak nagy szerepük van. Emlékezzünk csak vissza a budapesti malomkartel elnökének arra a nyilatkozatára, amelyet egy, a kérdésben legutóbb kifejtett hírlapi polémiában tett, a mikor a malomkartel nevében azt állította, *hogy a budapesti malmok nem vettek soha Romániában buzát.*

És szó szerint igaza volt, mert a budapesti malmok a Romániai buzát *Budpesten veszik meg és nem Romániában.*

Ennek a „szójáték”-nak az alapját azok a további törvénytelen kedvezmények képezik, a melyekkel a *budapesti bizományosak és gabonakereskedőknek idegen buza behozatalait a kormány elősegíti.*

A budapesti gabonakereskedőknek ugyanis lehetővé tette a kormány, hogy az idegen, romániai és szerbiai buzát *kirakják, beraktározzák és vámmentesen* korlátlan ideig mint tulajdonukat, raktáron tartsák.

A kormány a vasuti állomásokon, az elevátorokban, sőt a privát raktárakban is némi pénzügyi ellenőrzés mellett, a szószerinti értelemben vett *szabad raktárakat* engedélyezett, hogy az idegen buza behozatalát megkönnyítse s a magyar gabona ellen folytatott üzelmeket elősegítse.

Ez a buza itt áll lesben a budapesti piacon. A mint a konjunkturák kívánják, lepattannak a malmok parancsszavára a pénzügyőri záruk s *vámmentesen* vonul ki a készlet az őrlés alá, vagy pedig, a mint szintén minden akadály nélkül könnyen megtörténhetik, a *további vámmentes eladás alá.* Ez a kereskedők által beraktározott gabonamennyiség a legveszedelmesebb, mert a *raktározás tartama és ideje korlátlan* és a malmok által a vámhitel tetszés szerinti megnyújtására és a visszaélések ellen nem őrizhető mértékig való üzésére használható ki.

Ez a visszaélés azután az utolsó láncszeme annak a vas-kapocsnak, a mit egy egész rendszeres szervezet, a törvénytértek hosszú sorozatának felhasználásával kerít a termelő gazdaközönség nyakába, akkor fojtva meg egzisztenciális alapjait, a gabonaértékesítés lehetőségét, a mikor neki tetszik.

A jogtalan tarifakedvezmények.

A sokféle törvényszegés, törvényellenes előny, a melylyel az idegen gabonával üzőtt vámvisszaélések elősegítettnek szaporítatik azzal, hogy e téren, *a m. kir. államvasutak valóságos nemzetellenes tarifapolitikát követnek. A magyar állam az idegen buza behozatalát, a magyar buza szállítása felett, az adózó magyar állampolgárok pénzén épített és fentartott vasutakon, óriási viteldij-kedvezményekben részesíti.*

Csak egy példát hozok fel.

Budapest Zimonytól 343 kilométer. E távolságra, a buzának és lisztnek rendes fuvardija 81 kr. Ha tehát egy *erdélyi*, vagy *délvidéki gazda* buzát akar erre a távolságra szállítani, vagy egy vidéki malom lisztet, *ezt a 81 kr. fuvardíjat teljes egészében meg kell fizetnie.*

Hogy a fővárosi malmok törvénytelen visszaélései elősegítettessenek, a román és szerb buza behozatalánál a m. kir. államvasutak a zimony—budapesti viszonylatban, ezt a 81 kros tételt 55 krra szállították le általános kedvezményképp.

Mit jelent ez? Azt, hogy a magyar gazda termékét 26 krral drágábban szállítja az államvasut a fővárosi piacra, mint a romániai és szerbiai buzát. Már magában véve ez az általános kedvezmény is a csempészség által ugyanis kijátszott vámtételt az 1 frt 83 krt, 2 frt 09 kr. bonifikációvá változtatja a kartel-malmok javára.

De ez még nem elég.

Tisztelt gazdatársaim nem egyszer tapasztalhatták, hogy gabonájukat eladva, a vevő egy ismeretlen harmadik *uri embernek a nevére* kiállított vasuti fuvarlevelet küldött a feladáshoz.

Ezek a jó urak bizonyos föltételek mellett az államvasutakon tarifakedvezményeket, *refakéziákat* élveznek. Ezta refakézia rendszert minden felvilágosodott tarifapolitikus már alapjában is elítélte mint egyes embernek a köz, a termelők rovására adott kedvezményeket. Körülbelül 5 év előtt hire is járt, hogy a M. Á. V. a refakézia-rendszert mint teljesen méltánytalan dolgot beszünteti.

Ennek az ígéretnek azután az lett a következménye, hogy ma éppen úgy megvan a refakézia-rendszer mint annakelőtte, sőt tudva és akarva óriási mértékben kiterjesztetett az *idegen gabonára* akkor, amikor óriási refakéziákat ad a vasut a *zimony-budapesti viszonylatban.*

Ha valaki legalább 10.000 q búzát hoz be egy esztendőben Zimonyon keresztül, az államvasutak ezt a többbehozatalt métermázsánként külön 4 krral bonifikálják és Zimonytól Budapestig a már ugyis kedvezményes 55 kr. helyett *nem fizet* a román és szerb buza *csak 51 krt.*

Ha pedig valaki 100.000 q-t hoz be egy esztendő alatt, a m. kir. államvasutak a nemzetnek tett ezen nagy szolgálatot *még nagyobb jutalomban részesítik.* Ez esetben a tarifa ismét 6 krral kevesebb, vagyis már csak 45 kr.

300.000 q szállításánál pedig 43 kr. *díjkedvezményvel,* vagyis 38 kr. métermázsánkénti bonifikációval *viszik a magyar államvasutak a romániai búzát, szemben a magyar búzának 81 kros fuvardíjával.*

De tisztelt kongresszus, ezzel a kedvezményeknek még nincs végük. Nem elég a magyar búzát idehaza tönkre tenni. Még esetleg egérutat vehetne az osztrák piacokra s kisiklana a budapesti kartel-malmok körme közül. Hogy tehát megelőzze az idegen buza a magyart, még a bécsi piacokon is adott a m. kir. államvasut az idegen búzának a *zimony—bécsi viszonylatban még nagyobb kedvezményt.*

Egy másik ugyanoly távolságban levő magyar állomásról Bécsbe, a búzának a fuvardíja 1 frt 25 kr., *míg a román búzát Zimonyból Bécsbe a vasut 85 krért viszi. A bécsi malmoknak tehát maga a magyar állam, szemben a magyar buzakivitellel, az idegen buza behozatalára 40 kr. métermázsánkénti behozatali prémiumot ad.*

A vasuti előnyöknél még nagyobbak azok a szállítási díjkedvezmények, melyeket az idegen buza szemben a *magyar gabonával a Dunán élvez.* Míg a magyar állomásokon, Magyarországból Bécsbe megvannak a fix felállított tarifák; a szab. Dunagőzhajózási társaságnak Romániából tarifái nincsenek is, s a szabad alku útján megkötött fuvardíjegyezségek, potom pénzért, a magyar termelő által még álmában sem élvezett kedvezményekkel hozzák fel a vámmentes idegen búzát a budapesti piacokra.

És ez ellen az igazságtalanság ellen, nem látunk intézkedést a magyar gőzhajózás újabb törvényes rendezésénél sem.

Ezek az óriási kedvezmények mind a magyar buza rovására, a magyar gazda közvetlen kárára adatnak. Minden *krajczár* szállítási kedvezmény azt jelenti, hogy az az idegen gabona

ugyanannyival olcsóbban éri el a fogyasztási piacot mint a magyar termés, *vagyis az utóbbinak ugyanannyival olcsóbban kell megjelenni a piacon, ugyanannyival lenyomott árakon.*

Ezek a jogtalan, a nemzet érdekeivel homlokegyenest ellenkező tarifakedvezmények, a melyeket maga a magyar állam nyújt saját termelése rovására direkt az idegen származású gabonának.

Azonkívül vannak az indirekt kedvezmények is a kartelmalmok javára, de annál nagyobb kárára a magyar nyerstermelésnek és a vidéki malomiparnak.

Hogy csak egyet említsünk fel, a budapesti kartel-malmok a külföldi kivitelnél a vasuti önköltségnél alig valamivel többet kivető kedvezményes viteldíjat élveznek, a *fiume—budapesti* viszonylatban. Bár nem ily mérvű, de hasonlólag kedvezményben részesíttetnek a budapesti malmok az osztrák viszonylatokban.

Ezek az előnyök az igazságtalanságig mennek a vidéki malmokkal szemben, mert a kedvezmények csak *Budapesttől* adatnak, úgy hogy a vidéki malmok azokban nem állomásuktól kezdve részesülnek, hanem *Budapestig kénytelenek fizetni a rendes tarifát s csak ha Budapestre szállítják a lisztet, élvezik innét tovább a kedvezményeket.*

Ezek a vitelbérek *a mig sokkal olcsóbbak mint a buza tarifája, megnehezítik a magyar buza kivitelét a lisztrel szemben.* Ez különösen fontos az osztrák viszonylatokban, a hová a malmok a romániai buzából készült *másodminőségű liszt tömegét viszik ki évről-évre* mind nagyobb mértékben, mig buzakivitelünk fogyott.

A mig tehát a román, szerb-magyar viszonylatokban óriási előnyöket biztosítanak vasutaink az idegen buzának a magyar buza felett; addig az osztrák és cseh-magyar viszonylatokban előnyöket adnak az *idegen buzából készült lisztnek a szintén magyar buza felett.*

A cseh malmok mozgalma.

És akkor tisztelt kongresszus, a mikor a cseh malmok és osztrák molnárok felszólaltak a visszaélések ez óriási mérve ellen, teljesen igazuk volt.

Mert nézzük csak hogyan alakult a mi forgalmunk Csehországgal és az osztrák tartományokkal s hozzuk ezt arányba a magyar malmok vámvisszaéléseivel:

	Liszt kivitelünk Ausztriába	Liszt kivitelünk a külföldre	Buza kivitelünk Ausztriába
1890 --- --- ---	3,103.564	1,354.622	5,554.000
1891 --- --- ---	3,765.211	1,046.983	5,341.000
1892 --- --- ---	4,017.793	955.139	4,345.000
1893 --- --- ---	4,536.000	1,048.000	4,520.000
1894 --- --- ---	4,518.823	1,440.836	4,365.254

Mit beszélnek e kimutatások?

Azt, hogy amaz óriási és jogtalan előnyök folytán, a melyekkel a magyar malmok vámviSSzaéléseit kormányunk nemcsak elnézi, de igazságtalan tarifa-politikájával még elő is segíti, a román és egyéb idegen buzának 1891-ben bekövetkező beözönlésével Magyarországra, hirtelen *1 millió métermázsával esett a magyar buzának kivitele az osztrák tartományokba.*

Esett pedig miért?

Mert a vámviSSzaélések és egyéb kedvezmények által a magyar malmok az idegen buzából készült román liszttel lehetlenné tették azt, hogy a *cseh és egyéb osztrák malmok továbbra is magyar buzát örölhessenek.*

A hozzánk milliónyi métermázsákban csempészett idegen buzából készült liszt, nemcsak a hazai vidéki malomipart sújtotta, *hanem megbénította az osztrák tartományok, különösen pedig Csehországnak malomiparát is, a mely a közös vámterület reánk magyarokra egyik legnagyobb előnyeképp, eddig magyar buzát örölt.*

Ezt akarják tenni a cseh malmok továbbra is, meg akarnak szabadulni az illetéktelen, törvénytelen eszközökkel nyakukba zuditott *idegen liszt versenyétől, hogy továbbra is a sikérdus magyar buzát örölhessék.* Ezt ma daczára az alacsony magyar buzaáraknak nem tehetik, mert a vámviSSzaélések és minden képezhető tarifakedvezményekben részesülő kartel-malmok, potom áru idegen gabonából örölt lisztrel özönlik el piaczaikat.

Ez nemcsak nekik káruk, hanem kárunk első sorban nekünk magyar gazdáknak, a kik a cseh és osztrák malmokban legjobb vevőinket veszítjük el, s ez által még inkább a budapesti malmok kénye-kedvének válik monopoliumává, az egész ország terményeire irányadó budapesti gabonapiacz.

Ezekben adtam elő az idegen buzával üzött visszaéléseknek egész sorozatát, azt a rendszert, amelyet a mai nehéz gazdasági viszonyok egyik főokozójának tekinthetünk.

Mielőtt azonban befejezném előadásomat, még három körülményre kell kiterjeszkednem. Az első a *kárnak*, amit ezek a visszaélések okoznak, lehetőleg számokban való kifejezése, vagyis a *buzaárak* alakulása; a nép *kenyérszükségletének* fedezése és a *vidéki malomipar helyzete* a kérdésben; végül az, hogy mi történt ebben az ügyben a mai napig, mert birunk csak a közelmúltból is kormány-ígéretekkel, amelyek az állapotok javítását helyezik kilátásba.

A buzaárak.

A kartelmalmok brosürjeiben, a merkantilista sajtó hasábjain, bárhogyan esett is nálunk a buza ára, akárhányszor olvashattuk azt, hogy még mindig magasabb mint aminőnek kellene lennie.

Különösen akkor, amikor a magyar buza 6 frt 55 kr. volt, járta egy példa, amely a mi árainkat a párisi jegyzéssel hasonlította össze, ahol akkor a buza 8 frt 55 kr. volt. Ez az okoskodás azt mondotta, hogy Budapesten mindig annyi-*val kell olcsóbbnak* lenni a buzának, amennyi a *kiviteli költség* az illető piaczkra, és mivel ez a költség Párisig 3 frt 76 kr, Budapesten a buzának nem 6 frt 55 kr, hanem 4 frt 79 kr-nak kellene lenni. Ez az az ugynevezett paritás.

Ez szarvasokoskodás. Előadásom folyamán már voltam szerencsés reá mutatni arra *az óriási horderejű körülményre*, hogy az osztrák-magyar monarchiának *nincsen buza- és lisztfeleslege*, és így megszűnt a *kényszer*, hogy terményeinket a külföldön értékesítsük.

A kiviteli kényszerrel *megszűnt egyuttal a kényszerárak jogosultsága is*, és annak okát, hogy ma a magyar gabonaárak legalább is nem oly magasak mint a berliniek, egyedül a vázoltuk óriás mérvű visszaéléseknek kell tulajdonítaniunk.

Ezeknek a visszaéléseknek a súlyát pénzben is igen könnyen kiszámíthatjuk.

Az elengedett gabonavám, ami teljesen az idehaza elfogyasztott romániai és idegen buza javára esik, ázsióval 1 frt 83 kr, a tariffa-előnyök 38 kr, vagyis **2 frt 21 kr.** az összeg, amivel az idegen buza a hazai terméssel szemben versenyez, ez az az összeg, amivel a jogtalanul beözönlő idegen termény a magyar gabona-árakat nyomja.

A statisztikai adatokkal beigazoltuk, hogy buza- és liszt-behozatalunk már, daczára a folyton emelkedő termelésnek, nem több mint kivitelünk, sőt a múlt évben már 500.000 q-val többet hoztunk be, *mint a mennyit kivittünk.*

Vagyis ha nem lett volna behozatalunk, nem lett volna *feleslegünk sem, a mit kivigyünk.*

És a mai gabonaárak hallatlan, az egész világforgalommal *ellentétes alacsony* volta, erre a mesterségesen csinált feleslegre vezethető vissza, mert régi gazdasági igazság, hogy a termények árát *nem az elfogyasztott tömegek, hanem azok a kisebb mennyiségek szabályozzák, a melyek a szükségleten felül kerülnek piacra, vagy a szükséglet teljes kielégítésére hiányzanak.*

Ép azért helytelen az az okoskodás, mely az évenként behozott 1.5 millió buzát mint csekélységet állítja szembe az ország 43 millió összes termésével, mert ez a 43 millió elfogyasztatik a monarchia területén, az az 1.5 millió q pedig *már felesleg, a mi lenyomja az összesnek árát.*

És a lenyomott áraknak a fő oka abban fekszik, hogy a jogtalan visszaélések egész sorozatával mesterségesen *csinálnak malmaink Magyarországon buza-felesleget.*

A vidéki malomipar.

A kérdést nem tárgyalnánk teljes egészében, ha ki nem terjeszkednénk a hatásra, amit a néhány kartel-malom e visszaélései az egész magyar malomiparra gyakorolnak, mert én a magyar malomipar képviselőjét nem csupán a fővárosi malmokban látom. A fővárosi malmok, azok csak egyedek, az igazi, erős, specziális magyar malomipar *kint van a vidéken.*

Az utolsó népszámlálás adatai szerint 41,000 iparosa él Magyarországnak a malom iparából. Ebből a 41,000 emberből, magára a fővárosra mindössze csak 3327 esik. Azok az indokok tehát, a melyek a fővárosi malomiparnak adott ked-

vezményeket, szociális szempontból igyekeznek elfogadhatóvá tenni, egyáltalában nem állnak meg, mert a magyar molnároknak egy tizedrésze sem foglalkozik a fővárosi nagy gőzmalmokban.

Bár a legutóbbi időktől malomstatisztikánk nincsen, érdekes, de egyuttal szomorú az összehasonlítás a legutóbbi népszámlálásnak, az 1885. évi malomstatisztikában foglalt adataival. 1885-ben még 44,118 malomiparosa volt Magyarországnak, a legutolsó népszámláláskor pedig már csak 41,336. Az a helytelen ipari politika tehát, a mely még törvényszegés árán is, a nagy gyáripár érdekeit segíti elő, megfogyasztotta a malomiparosok számát is, az utolsó hat év alatt 2782 egyénnel. S a dologban az a legszomorubb, hogy míg 1885-ben az önálló malomiparosok száma kitett Magyarországon 20,727-et, 1891-ben, tehát hat év alatt ez a szám lecsökkent 17,212-re. Vagyis 3515-tel kevesebben vannak ma az önálló, független molnárok Magyarországon. De a molnárok közül a proletárok, a nagy malmok segédmunkásai szaporodtak. 1885-ben nem volt csak 23,391, az 1891-iki népszámlálás adatai pedig már 24,125-öt tüntetnek fel.

Míg megfogyott a független molnárok száma, addig szaporodott a malommunkás, kiáltó jeléül annak, hogy a nagyipar, a nagy mozgó tőke, mint változtatja át proletárrá Magyarországot független iparos polgárságát.

A magyar molnárság nyomott helyzetére elég jellemzők maguk e számadatok is.

A molnárokkal együtt fog a *malmok száma is*.

Még 1873-ban volt kismalom Magyarországon 24,464, 1885-ben leszállott számuk 16,367-re s azóta, tekintve a tömeges bukásokat, bizonyosan esett számuk ismét egypár ezerrel. A pénzgazdálkodásnak emberei, azok a kik a természetbeni gazdálkodás kiküszöböléséből busás hasznaikat huzzák, nem találnak különöst e jelenségben s a természetes fejlődésre vezetik vissza, hogy a nagy felfalja a kicsit.

A nép kenyere.

A kismalomiparnak tönkretétele azonban, szociális szempontból nemcsak a molnárok, mint társadalmi osztály helyzetéből esik elbírálás alá, mert a kismalmok megszűnésének a

nép kenyérére, fogyasztására is messze kiható hátrányai vannak.

A mezőgazdaság első és főczélja kenyeret termelni, még pedig első sorban is kenyeret maguknak a földművelőinek. És a földművelő állam, a hol az agrár népesség a tulnyomó, azért nyugszik biztos alapon, azért nincsen kitéve oly mértékben *anyagi rázkódtatásnak, mert a lakosság élelmét nagy részben maga állítja elő és a népesség zömének mindennapi kenyeire független az üzleti viszonyok, a börzék hangulata s az üzérkedés esélyeitől.*

És az óriási horderejű dolog, hogy ha Magyarország földművelő népének *kenyere független a gabona, a lisztárak alakulásától, a közlekedési és külkereskedelmi viszonyoktól, ha a pénzgazdálkodás nem hatolhat be a búzatermelés és a nép kenyeire közé.*

És akkor, a mikor mi gazdák tétlenül nézzük a kismalmok számának csökkenését, népünk *eddig biztos* kenyerét, *a mezőgazdasági munka biztos alapjait* dobjuk ezzel oda az *internacionális spekuláció hullámainak.*

Eddig a nép megtermelte a búzát és megőrlte a kis malomban. 100 kg. búzából kapott 90 kg. őrleményt, kenyérlisztet, korpát. Pénzben nem számított, nem is volt szüksége reá. *Használati* tehát *abszolút értékben* tekintette a föld termékét; a gabonaárak alacsony vagy magas volta, *nem befolyásolta élelmezését.*

A földbirtokos gazda *nem pénzt, nem pénzértéket* adott cselédjének, munkásának, hanem *gabonát, lisztet, kenyeret* s az így állandósított munkabér, *állandósította a termelést is.*

Hogyan kapja a nép ma kenyerét? Gabonáját eladja a kiskereskedőnek, a kapott pénzen veszi a lisztet, szintén a kiskereskedőtől. S azt a kenyeret, a melyet eddig közvetlenül maga állított elő, terheli a *kettős közvetítés nyeresége, a mi már magában véve milliókat von el évenként, a nép élelmezésétől.*

Ezek a milliók szaporodnak az által, hogy a lisztárak csökkenése annál kevésbbé a kenyér ára nem tartott lépést a gabonaárak esésével.

A Magyarországon nagy számot kitevő gazdasági cselédség javadalmazása legnagyobb részét *gabonában kapta.* Jó volt ez a cselédre, jó a gazdára. Az előbbinek biztos kenyeire, az utóbbinak *állandó, az árhullámozástól független munkadíja* volt.

Minden negyedévben vitték a malomba az egész *konven-
cziót*, tudta előre minden eseléd, kapok annyi kg. lisztet, annyi kg.
korpát, az előbbi kenyerre, az utóbbit sertéshizlalásra.

Ma? Mindinkább szaporodnak azok a gazdaságok, a
melyek már nem képesek saját eselédjeiket *közvetlenül látni el
kenyérrel*. A konvencziót rendesen megveszi a *falusi bankár*,
ugyan ő adja helyette pénzre számítva a *gőzmalmi lisztet*.

S a gazdasági eselédség eddig *biztos kenyere* ezzel ki van
téve az árhullámzások és az *áru-uzsora* esélyeinek.

A rizikónak egy új, méreteiben kiszámíthatatlan fajtája
vitetett bele ezzel a *mezőgazdasági termelésbe*, szaporítva ez által
is a jövedelmező gazdálkodás esélyeit.

A *pénzre* beváltott *gabona* és *kenyér* pedig veszedelemmé
vált a nép kezében.

Eddig a *kenyér*, a *liszt* biztosítva volt. Téltre, évnegyedre
a kis ember kamarája megőrizte az ennivalót, asszonyoknak,
gyereknek. A pénz? Az hamar elfolyik s a kenyér átváltozik
pálinkává, luxus-czikké, a minek nyomában jár a nyomor és
az elégedetlenség.

S hogy mit jelent a proletáriátus terjedése a mezőgazda
népesség között, arra felelnek a csongrád- és békésmegyei
munkás-zavargások.

Hogy a magyar földmivelő, a gazdasági munkásnép elé-
gedetlen; hogy a falun kezd a proletáriátus terjedni; hogy a
mindennapi kenyér megszerzése ma folyton öregbedő gondok-
kal van összekötve: nagy része van abban annak a helytelen
gazdasági politikának, a mely a *kisipart veszni engedi s a nagy-
ipar molochjának áldoz.*

A kismalmok azonban elpusztulnak. S mi, daczára, hogy
egy hivatalos kiadvány „a *mult elavult maradványának*“ nevezi
őket, sajnáljuk nemcsak a malomipar, de a magyar nép, a
magyar mezőgazdaság érdekében pusztulásukat.

Ez a kismalomipar pusztulásának, az egész nemzet életére
befolyással bíró veszedelme, eltekintve annak az iparososztá-
lynak a tönkremenetelétől, a mely ma egyik első helyet foglalja
el *művelőinek számát tekintve is*, a magyar iparok között.

A vidéki malmok és a liszt kivitel.

Akkor, a mikor a vidéki malmokkal foglalkozunk, lehetetlen ki nem térnünk működésükből kifolyólag egy állításra, a mit rendesen érvül játszanak ki ellenünk és ez az, hogy a *finom lisztnek idehaza nincs piacza, azért kell a kivittet forszírozni.*

Állítólag a magyar gőzmalmok által felőrölt 15 millió q. gabonából 30% olyan lisztet nyernek, a melyet nem tudnak idehaza elfogyasztani.

A felőrölt buzamennnyiség felét egy még *Wekerle* miniszterelnök által közzé tett kimutatás szerint a vidéki malmok őrölik, melyek — a fővárosi malmokhoz képest — elenyészőleg csekély idegen búzát őrölnek meg.

A kartell-malmok kimutatása szerint volt finom liszt kivitele Magyarországnak:

	1890-ben	1891-ben	1892-ben	1893-ban
1. Angliába --- --- --- --- ---	583.604	503.869	435.785	511.473
2. Francia- és Németországba ---	323.582	341.440	339.826	431.076
3. Braziliába és egyéb országokba	503.659	203.069	178.304	213.223
Összesen	1,410.845	1,048.378	935.915	1,155.772

Ebből a vidéki malmok vitték ki:

	1890-ben	1891-ben	1892-ben	1893-ban
1. Angliába --- --- --- --- ---	21.422	57.062	24.645	28.149
2. Francia- és Németországba ---	64.465	99.544	87.404	220.763
3. Brazília és egyéb államba --- ---	148.841	7.585	34.857	28.241
Összesen	234.728	164.191	165.906	277.153

A vidéki malmok feldolgoznak 7.5 millió q. búzát és ennek 30%-je olyan liszt, minek idehaza nincsen piacza. Ez volna 2.25 millió q. És mit látunk? Azt, hogy a vidéki malmok ennek a 2.25 millió q-nek alig 10%-jét viszik ki külföldre, a többi idehaza a közös vámterületen képesek elhelyezni.

Nézzük most a fővárosi malmokat. A külföldi liszt kivitelből esik a fővárosi malmokra:

1890-ben	1,176.117 q.
1891-ben	884.187 „
1892-ben	788.009 „
1893-ban	878.619 „

Mit mondanak e számok? Azt, hogy míg a vidéki malmoknak nincs szükségük kivitelre, arra csak a fővárosi malmok

szorulnak a többször kifejtett okokból reá. — Azt, hogy a többi érveléshez hasonlóan alap nélküli az az állítás, *hogy Magyarországon van olyan liszt, a mit idehaza elhelyezni a minősége folytán nem lehet.*

Ez egyszerűen nem áll. Ez a senki által nem ellenőrzött közgazdasági kérdéseinknek éppen olyan hamis tana, mint a sokat hangoztatott „malter“ és a „paritás.“

Nem igaz az, hogy a 0-ás lisztnek a Monarchiában *nem lehet piacot teremteni*, mert akkor arra a vidéki malmok sem volnának képesek; hanem igaz az, *hogy a mai viszonyok között kívünni csak 0-ás lisztet lehet.*

És ez a kivétel is csak úgy lehetséges, hogy ha a kartell-malmok az állami protekció és a törvényteleniségek minden eszközével, *olcsó idegen búzát hoznak be*, annak a silányabb minőségű lisztjével illetéktelen versenyt támasztanak a tiszta magyar búzát őrölő vidéki malmoknak; *így feleslegessé tudnak tenni az országban egy bizonyos mennyiségű hazai búzát, ennek folytán leverhetik a buzaárakat és így kivihetnek olcsón ennek megfelelő lisztmennyiségeket, a mire teljes őrölésük fentartására szükségük van.*

Csak innét van az, hogy a fővárosiakkal egyenlő technikai berendezésű s egyenlő buzamennyiségeket felőrölő vidéki malmok, alig 10%-jét veszik ki az általuk előállított finom lisztnek a külföldre, szemben a fővárosi malmok kivitelével.

És ez a kivétel a mai viszonyok között az ő törvénytelen ségesei, visszaélései, protekcióival kár a nemzetre és a magyar termelésre, és nem haszon. Haszon csak egy-két, a vidéki malomipar fejlődése folytán feleslegessé vált fővárosi kartell-malom részvényeseinek.

Ugyan mi történik, ha megvonják a kartell-malmoktól a törvénytelen kedvezményeket? Legrosszabb esetben elbukik 2—3 fővárosi nagy gőzmalom.

És ez valami nemzeti szerencsétlenséget jelent? Semmi esetre sem. *Annyit se, a mivel felér, ha a buza ára 5 krral süllyed, vagy esik, pedig ma nagyobb árdifferenciákról van szó.* Ha a fővárosi malomipar tulfejlődött, ha túlélte magát, ha létalapja már nem gyökeresedik a nemzet közgazdasági szükségletében, bűn a népnek milliói ellen, ilyen áldozatok árán táplálni benne a lelket.

Miről van itt ebben az egész kérdésben szó? Hogy a nagymalmok részvényei ne essenek, és megadják busás osztalékukat.

Ugyan ki törődik azzal, ha a földbirtokosok ezrei pusztulnak el? Ki törődik a földbirtok milliókra menő s folyton szaporodó terheivel, ki törődik a földszinéről már-már eltűnő középbirtokos osztálylyal? Senki. — Azokra a „Pl“, a következőkben fejezte ki nem régen a mai gazdasági politika véleményét:

„Csodálatos dolog volna feltenni a mezei gazdálkodással nem foglalkozó osztályok részéről azt, hogy az agráriusok javára magukat megadóztassák.“

Tisztelt kongresszus! ezt megérthetjük. És mi legyen reá a válasz? Ne találjuk végre természetesnek mi sem, csodálkozunk mi is felette és tegyünk is róla, hogy a mezőgazdasággal foglalkozók milliói egy szűk részvényes kör érdekeiért milliókig kifosztassanak.

A mai helyzet.

Szerencsés voltam előadni az őrlési engedélylyel üzött visszaélések egészen rendszerét, reá mutattam azokra a közgazdasági hátrányokra, amelyek a törvénytelen gyakorlatból származnak. — Nem először történik ez tisztelt kongresszus. — Ezt a fontos kérdést sikerült bevinni a parlamentbe is, és az ott lezajlott vitában, bár határozott formában nem, de kormányunk kilátásba helyezett egyes reformokat.

Ugy hallottuk, hogy egy leirat ment a kartel-malmokhoz, noha ezt egyesek lapokban megczáfolták, amely némi megszorításokat tartalmazott volna; a volt miniszterelnök már a múlt év őszén egyszerűen és röviden kijelentette a képviselőházban, hogy már nem jön be *romániai buza és* — — — — az idegen buza még ma is épp úgy özönlik piacunkra, mint annakelőtte.

Talán a lefolyt téli hónapokban, már csak a hajózás szünetelése folytán is némi csökkenéssel, de azért mégis nagy mennyiségek jöttek be.

A folyó év első negyedében bejött őrlési engedélylyel gabona a monarchiába 210,412 q. ebből buza 205,898 q. —

A mennyiség mindenesetre kisebb mint a múlt évben volt, de ha az eddigi arányokban halad, ismét megüti az idén is az egy milliót. Intézkedésekről ma sem tudunk, amelyek a vámhívelt szabályoznák, annál kevésbbé olyanokról, amelyek arról biztosítanának, hogy a *vámmentesen behozott buza*, idehaza nem képezheti *vámmentesen fogyasztás tárgyát*.

Vagyis mindez eddigi küzdelem a visszaélések ellen hiábavaló volt, — a gazdaközönség e vitális érdekének megsértésével szemben nem sikerült a legcsekélyebb orvoslást sem szerezni.

Pedig a kérdés égető, sürgős és alapos intézkedésekre van itt szükség, az igazi közügy, a válsággal küzdő magyar mezőgazdaság érdekében, azért van szerencsém a következő határozati javaslataim ajánlani kegyes elfogadásra.

A III-ik országos gazdaságkongresszus határozatai.

Az előadói javaslatok alapján a kongresszus kimondotta hogy :

1. az általános vámtarifa, a mely összes vámszerződéseink kiindulási pontját képezi, az Ausztriával való kiegyezés megújítása alkalmával módosításra szorul. Ma elegendő védvámaink nincsenek, a létezők a hazai termelést nem védik. Az általános vámtarifának tehát több, reánk magyar termelőkre fontos tétele felemelendő és új cikkekre is kiterjesztendő oly mértékben, hogy az nyers produkciónknak az idegen termények betódulása ellen védelmet képezzen ;

2. a megkötött kereskedelmi szerződések rövid idei fennállásuk után beigazolták azt, hogy a magyar mezőgazdaság érdekeit nem elégítik ki, sőt arra részben károsak. Amennyiben azonban a fennálló szerződések lejárat előtti felbontása nem lenne lehetséges, jövőben kereskedelmi szerződéseink, hazai termelésünk érdekében, az országos mezőgazdasági kívánalmaknak figyelembevételével mellett kötessenek meg ;

3. mivel a Romániával kötött kereskedelmi szerződés a többivel hasonló alapokon kötött, az már Romániának forgalmunkra vonatkozó közvetlenségénél fogva is, mielőbb felmondandó s ez állama új kereskedelmi tárgyalások kezdenődők. Romániával új szerződés csak csak általános vámtarifánk korrrekciója alapján volna kötendő ;

4. az olasz borbehozatalnál, ha az Olaszországgal kötött kereskedelmi szerződés rövid idő alatt fel nem bontható, a mely esetben legalább is a régi tarifa volna visszaállítandó : a provenienczia szigoruan ellenőrizendő. A behozott borokkal szemben, a műborgyártásról szóló törvény szigoruan végrehajtandó. Franciaországgal szemben a fennálló borvámok fen-

tartandók; az esetleges újabb szerződésnél Oroszországgal az ottani prohibitiív borvám leszállítandó;

5. az őrlési engedély mai gyakorlata a magyar mezőgazdaságnak kiszámíthatatlan károkat okoz. A mai gyakorlat kijátszása fennálló vámtételeinknek és a törvénynek nem felel meg. Az importáló malmok kényszerítendők, hogy záros határidő — legfeljebb három hó — alatt a terhőkre rótt vámtartozásokkal számoljanak le. Vagy vigyék ki az ennek megfelelő lisztet, vagy fizessék be az állampénztárba a vámot, — de az őrlési engedéllyel vámmentesen behozott buza, vagy a belőle készült őrlmények a közös vámterületen belül sem belföldi kereskedelem, sem hazai fogyasztás tárgyát nem képezhetik.

Az őrlési engedély csak az 1882-ik évi XVI. 10. törvény-czikk rendelkezésének megfelelően legyen gyakorolható. A malmoktól az összes behozott buzamennyiségek kivitele megkövetelendő és csak a tényleg kivitt lisztmennyiségnek megfelelő vámviisszatérítésben részesüljenek, mely az őrlési engedély mellett behozott buzamennyiség után esedékes 70%-nál magasabb ne legyen.

Magyarországon az idegen buzának engedélyezett szabad raktárak megszüntetendők s elrendelendő, hogy az őrlési engedélyt törvényesen élvező malmokon kívül senki más idegen gabonát ki ne rakhasson, ne raktározhasson a vám előleges és vissza nem téríthető lefizetése nélkül. Ugyanezen intézkedések megtételére az osztrák kormánynál is lépések teendők.

